

แผนการนิเทศภายใน โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา

ประจำปีการศึกษา

2568

โรงเรียน น้ำเกลี้ยงวิทยา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

แผนนิเทศภายในประจำปีการศึกษา ๒๕๖๘ โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพครูและการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานและประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการภารกิจหลักของโรงเรียนกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดให้สอดคล้องและเป็นระบบ การนิเทศในครั้งนี้ได้กำหนดรูปแบบ “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision) ด้วยกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC)” ซึ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผล และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาชีพครูและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานนิเทศภายในตามรูปแบบดังกล่าว มุ่งเน้นการใช้ห้องเรียนเป็นฐานและการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ การนิเทศภายในยังเชื่อมโยงกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น อีกทั้งยังเน้นการประเมินผลและการสะท้อนผลอย่างรอบด้านเพื่อนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ทั้งด้านความรู้ ทักษะการคิด วิเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

กลุ่มบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญรูปภาพ	ค
สารบัญตาราง	ง
ส่วนที่ ๑ บทนำ	๑
ส่วนที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการนิเทศภายใน	๕
ส่วนที่ ๓ แนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน	๒๙
ส่วนที่ ๔ แนวทางการประเมินผลการนิเทศ	๓๕
ส่วนที่ ๕ การรายงานผลการนิเทศ	๓๙
ภาคผนวก	๔๑
แบบสะท้อนตนเองของครูผู้รับนิเทศ	
แบบสะท้อนจากผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสะท้อนจากครูภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้	
แบบประเมินการส่งเอกสารธุรการในชั้นเรียน	
แบบสะท้อนจากนักเรียน	

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ ๑ กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	๓
ภาพที่ ๒ ยุทธศาสตร์การนิเทศ	๒๐
ภาพที่ ๓ แนวทางการมีส่วนร่วม	๒๑
ภาพที่ ๔ แนวทางการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ	๒๑
ภาพที่ ๕ แผนภาพกระบวนการนิเทศภายใน	๓๐
ภาพที่ ๖ แผนภาพกระบวนการนิเทศภายในโดยใช้รูปแบบ “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision) ด้วยกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC)”	๓๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๑ ตัวชี้วัดการนิเทศภายใน	๓๕
ตารางที่ ๒ การนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๘	๓๖

ส่วนที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม พร้อมทั้งเน้นการประกันคุณภาพภายในให้เป็นระบบและต่อเนื่อง ขณะที่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ กำหนดให้สถานศึกษาต้องติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และรายงานผลการจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ การนิเทศภายในจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ช่วยให้สถานศึกษาเดินหน้าไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยการยกระดับคุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๐ กระบวนการนี้ต้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ผ่านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การวางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และการนิเทศภายในที่เข้มแข็ง การนิเทศภายในไม่ใช่เพียงการประเมินผลหรือการตรวจสอบ แต่เป็นกระบวนการพัฒนาที่ส่งเสริมให้ครูสะท้อนตนเอง รับข้อเสนอแนะจากเพื่อนร่วมงาน และใช้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้เรียน เพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การพัฒนาครูต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ความเป็นผู้นำ และทักษะในการสร้างนวัตกรรม อีกทั้งกระบวนการนิเทศภายในที่มีคุณภาพยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลในการวางแผนและปรับปรุงนโยบายการศึกษาภายในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องจึงเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ผลการประเมินนักเรียนระหว่างประเทศ (PISA) ของประเทศไทย พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์อยู่ที่ ๓๙๔ คะแนน วิทยาศาสตร์ ๔๐๙ คะแนน และการอ่าน ๓๗๙ คะแนน ซึ่งเมื่อเทียบกับ PISA ปี ๒๐๑๘ พบว่าคะแนนเฉลี่ยในทั้งสามด้านลดลง (คณิตศาสตร์ลดลง ๒๕ คะแนน วิทยาศาสตร์ลดลง ๑๗ คะแนน และการอ่านลดลง ๑๔ คะแนน) นอกจากนี้ ตั้งแต่ PISA ๒๐๐๐ จนถึง PISA ๒๐๑๒ แนวโน้มคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์และการอ่านลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนวิทยาศาสตร์ไม่เปลี่ยนแปลงทางสถิติ (สสวท., ๒๕๖๕) ความท้าทายนี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและพัฒนาครูอย่างเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินตนเองของโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ลดลงต่อเนื่องจาก ๗๔.๓๖ ในปี ๒๕๖๕ เป็น ๖๓.๐๙ ในปี ๒๕๖๖ และลดลงเหลือ ๖๑.๓๓ ในปี ๒๕๖๗ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกระบวนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เท่าทันยุคปัจจุบันและพัฒนาทักษะตามความจำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑

ในยุคที่การเรียนรู้ต้องเท่าทันการเปลี่ยนแปลง แนวคิด “โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community - SLC)” จึงถูกนำมาใช้เป็นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาครูอย่างองค์รวม โดยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการของ SLC อันเป็นนโยบายสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มุ่งส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกัน

กระบวนการ SLC ไม่ใช่เพียงการจัดประชุม แต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสะท้อนผล และการพัฒนาตนเอง ภายใต้วิสัยทัศน์ คุณค่า และเป้าหมายร่วม เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน และสร้างการปฏิรูปโรงเรียนอย่างยั่งยืน

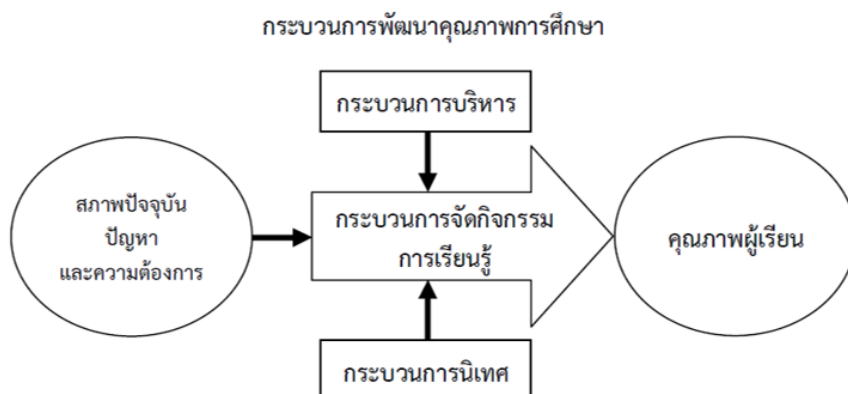
การนิเทศภายในระดับสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่ใช่เพียงกลไกการควบคุมหรือ ประเมินผล แต่เป็นกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การนิเทศภายในหลายแห่งยังคงขาดความต่อเนื่องและการมีส่วนร่วม มักเป็นลักษณะของการนิเทศแบบ “บนลงล่าง” ครูมักมองว่าเป็นภาระมากกว่าการพัฒนา ส่งผลต่อคุณภาพ การจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังนั้นการวางแนวทางการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ครอบคลุมทั้ง ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กระบวนการนิเทศมุ่งเน้นความเข้าใจบริบทของแต่ละกลุ่มสาระและ ระดับชั้น เพื่อให้การนิเทศเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างแรงจูงใจและพลังบวกแก่ครูผู้สอน

ในปีการศึกษา ๒๕๖๘ โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยาจึงพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิด “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง (๓๖๐ Reflective Supervision)” ซึ่งเน้นการสะท้อนผลจากหลากหลายมิติ ได้แก่ การสะท้อนตนเองของครู การให้ข้อเสนอแนะระหว่างเพื่อนครู การประเมินจากผู้บริหาร และความคิดเห็น ของผู้เรียน และนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการนิเทศภายในอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อลดภาระเอกสาร เพิ่มความโปร่งใส เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยข้อมูลที่ได้จากจากการนิเทศภายในจะถูก นำไปเป็นฐานในการถอดบทเรียน พัฒนา และออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน กระบวนการดังกล่าว ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก เช่น การวางแผนร่วมกัน การสังเกตชั้นเรียน การสะท้อนผลร่วมกัน และสรุปผล เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (ID Plan) ส่งผลให้เกิดกระบวนการทำงานแบบเปิดกว้าง รับฟัง และพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมคุณภาพครูทั้งด้านเนื้อหา เทคนิคการสอน การใช้สื่อดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อีกทั้งยังส่งเสริมบทบาทนักเรียนในการเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน

ด้วยเหตุนี้ แผนนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๘ ฉบับนี้จึงถูก ออกแบบและพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้านและยั่งยืน โดยใช้ รูปแบบ “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision) ด้วยกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC)” เพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ ร่วมกัน พัฒนาไปข้างหน้าอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งท้ายที่สุดจะส่งผลให้คุณภาพการจัดการเรียนการสอนและ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นอย่างแท้จริง

๑.๒ หลักการและแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กระบวนการนิเทศเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ ๑ แสดงกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สพม. ศกยส, ๒๕๖๘ หน้า ๒)

๑.๓ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและเป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓
๒. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน
๓. เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษา ได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดการเรียน การเรียนรู้และการปฏิบัติงาน ตลอดจนความต้องการในวิชาชีพ
๔. เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน

๑.๔ เป้าหมายของการนิเทศภายใน

๑. ครูทุกคนในสถานศึกษาได้รับการนิเทศภายใน
๒. ครูพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ
๓. ปีการศึกษา ๒๕๖๘ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

๑.๕ ขอบเขตของการนิเทศภายใน

๑.๕.๑ ผู้นิเทศ คือ บุคลากรโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา ๒๕๖๘ ได้แก่

- ๑) ผู้บริหารสถานศึกษา
- ๒) ครูและบุคลากรทางการศึกษา
- ๓) นักเรียน

๑.๕.๒ กลุ่มเป้าหมาย

ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา ๒๕๖๘ จำนวนทั้งสิ้น ๕๐ คน

๑.๕.๓ เครื่องมือการนิเทศ

- ๑) แบบสะท้อนจากตนเองของครู
- ๒) แบบสะท้อนจากผู้บริหารสถานศึกษา
- ๓) แบบสะท้อนจากครูภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้
- ๔) แบบสะท้อนจากนักเรียน
- ๕) แบบประเมินการส่งเอกสารธุรการในชั้นเรียน

๑.๕.๔ ระยะเวลาในการนิเทศ

สามารถแบ่งระยะเวลาการศึกษาเป็น ๒ ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเวลาในภาคเรียนที่ ๑ และภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๘

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศการสอนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนำองค์ความรู้ ข้อเสนอแนะไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ
๒. ครูได้รับพัฒนาตนเองในวิชาชีพ และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนมีความก้าวหน้าของผลการทดสอบระดับประเทศ และมีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น
๓. โรงเรียนมีการดำเนินงานการนิเทศภายในที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้ระบบประกันคุณภาพภายในเข้มแข็ง พร้อมรับการประเมินภายนอก
๔. ครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินจัดทำเอกสารธุรการในชั้นเรียนของปีการศึกษา ๒๕๖๘ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง

ส่วนที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการนิเทศภายใน

การนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร งานนิเทศได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

๒.๑ การนิเทศการศึกษา

- ๒.๑.๑ ความหมายของการนิเทศการศึกษา
- ๒.๑.๒ ความเป็นมาของการนิเทศการศึกษา
- ๒.๑.๓ ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- ๒.๑.๔ จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- ๒.๑.๕ องค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียน
- ๒.๑.๖ หลักการนิเทศภายในโรงเรียน
- ๒.๑.๗ ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- ๒.๑.๘ ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน
- ๒.๑.๙ กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
- ๒.๑.๑๐ กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน
- ๒.๑.๑๑ บทบาทของบุคลากรการนิเทศ
- ๒.๑.๑๒ ยุทธศาสตร์การนิเทศ

๒.๒ กระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC)

- ๒.๒.๑ ความหมายกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้
- ๒.๒.๒ ที่มาของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกระบวนการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
- ๒.๒.๓ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกระบวนการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
- ๒.๒.๔ รูปแบบและวิธีการกระบวนการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

๒.๓ ความหมายของกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

๒.๔ บทบาทในกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC)

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ การนิเทศการศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายของการนิเทศการศึกษา

มีนักวิชาการ นักการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งส่วนมากมีความเห็นตรงกันว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

อำภา บุญช่วย (๒๕๓๗: ๑๑) กล่าวถึง การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำ ให้ความช่วยเหลือความร่วมมือแก่ครูในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ผลบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่วางไว้ หรือกิจกรรมที่บุคลากรทางการศึกษาจะพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ร่วมวิชาชีพให้ปฏิบัติภาระด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองนโยบายของการจัดการศึกษา

อเนก ส่งแสง (๒๕๔๐:๓) กล่าวถึง การนิเทศการศึกษา หมายถึง การบริการทางการศึกษาด้านต่างๆ ทั้งในเรื่องของแนวคิด กิจกรรม กระบวนการ เนื้อหาสาระ ทั้งการบริการวิชาการ และธุรการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมกันจัดการให้เกิดขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อส่งผลไปสู่การเรียนที่ดีของผู้เรียน

สุมน อมรวิวัฒน์ (๒๕๔๗: ๗) กล่าวถึง การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการแนวราบที่ทุกฝ่ายยอมรับนับถือในความเด่นและความด้อยของกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมแก้ไขปัญหาระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

๒.๑.๒ ความเป็นมาของการนิเทศการศึกษา

ธเนศ ขำเกิด (ม.ป.ป) การนิเทศมีมานานแล้วในต่างประเทศ แต่ในเมืองไทยเริ่มมีเป็นรูปเป็นร่างในสมัยรัชกาลที่ ๕ มาพร้อมกับการจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผนแต่เป็นลักษณะการควบคุมดูแล และการตรวจตราด้านคุณภาพมากกว่า เราเริ่มมีศึกษานิเทศก์และหน่วยศึกษานิเทศก์ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ โดยมี ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษาคนแรก ต่อมาได้มีการก่อตั้งกรมใหม่ และมีการยุบรวมกรมกันหลายครั้ง ซึ่งแต่ละกรมก็จะมีหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นของตนเองเกือบทั้งสิ้น รายชื่อหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์คนต่อๆ มากี่ล้วนมาเป็นผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงทั้งสิ้น เช่น หม่อมหลวงบุญเหลือ กุญชร (เทพยสุวรรณ), ดร.สาย ภาณุรัตน์, ศจ.ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, นายสมาน แสงมลิ, นายพะยอม แก้วกำเนิด, ดร.อาคม จันทสุนทร, ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ, นายมังกร กุลวานิช เป็นต้น การกำหนดให้มีการนิเทศการศึกษาและมีศึกษานิเทศก์ขึ้นมา ก็เพื่อให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำครู เพื่อให้การสอนดีขึ้น จะเห็นว่าการนิเทศการศึกษาจะอยู่คู่กับการจัดการศึกษามาตั้งแต่ต้น ซึ่งฝ่ายบริหารสมัยนั้น ท่านให้ความสำคัญกับศึกษานิเทศก์อย่างมากเพราะท่านใช้นักวิชาการเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษา

๒.๑.๓ ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

นักวิชาการ นักการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดและทฤษฎี อาจเหมือนหรือต่างกันดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (๒๕๓๔: ๕) กล่าวถึง การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน ในการที่จะแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

ชาตรี มณีศรี (๒๕๓๘: ๒๐๑) กล่าวถึง การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ความร่วมมือกันของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไข พัฒนาครูให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (๒๕๓๘: ๖๒) กล่าวถึง การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

อเนก ส่งแสง (๒๕๔๐: ๑๓๖) กล่าวถึง การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การนิเทศที่อาศัยบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้นิเทศ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชาต่างๆ ตลอดจนครูในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น โดยทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑ก: ๔๒) แต่การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้เต็มวัยและมีศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้โรงเรียนมีมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด หรือปรับปรุงมาตรฐานให้สูงขึ้น พร้อมทั้งจะรับการประเมินภายในและภายนอก ดังนั้นความหมายของการนิเทศการศึกษาจึงควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ชัต บุญญา (ม.ป.ป) กล่าวถึง ความหมายของการนิเทศการศึกษา รวมถึงการนิเทศภายในโรงเรียน ที่ควรจะเป็นยุคใหม่หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ นั่นคือ การดำเนินการใดๆที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจและมีกำลังใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาการดำเนินงานใดๆของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด จนส่งผลให้โรงเรียนและนักเรียนมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม อีกทั้งผ่านการประเมินทั้งภายในและภายนอก

กล่าวโดยสรุป การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

๒.๑.๔ จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การดำเนินการใดๆต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานได้ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เพื่อให้งานสำเร็จตามความต้องการ การนิเทศการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการนิเทศจากภายในหรือภายนอกโรงเรียนต่างก็มุ่งเน้นเป้าหมายที่สำคัญและสอดคล้องกันอย่างไรก็ตาม มีนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ ดังต่อไปนี้

อเนก ส่งแสง (๒๕๔๐: ๑๓๖-๑๓๗) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

๑. เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพัฒนาปรับปรุงกระบวนการ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียน

๒. เพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตรและโครงสร้างของหลักสูตรในแต่ละระดับชั้นสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

๓. เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยการประชุม อบรม สัมมนา และปฏิบัติการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะอยู่เสมอ

๔. เพื่อส่งเสริมและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา

๕. เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการเรียนการสอน การปรับตัวของครูผู้สอนและนักเรียน เช่น การทำการศึกษารายกรณีสำหรับนักเรียนที่มีปัญหา จัดการแนะแนวในโรงเรียนอบรมควบคุมความประพฤติ จัดบรรยากาศทางการเรียน เป็นต้น

๖. เพื่อแบ่งภาระความรับผิดชอบให้บุคลากรแต่ละฝ่ายรับผิดชอบร่วมกันและทำหน้าที่แทนกันได้ เช่น หัวหน้าหมวดวิชาทำหน้าที่แทนผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ

๗. เพื่อแนะนำครู อาจารย์ใหม่ และการปฐมนิเทศครู อาจารย์ในวันเริ่มต้นเปิดภาคเรียน เพื่อตกลงทำความเข้าใจบทบาทนโยบายในการดำเนินงาน หาแนวทางปรับปรุงพัฒนาทั้งงานหลักและงานสนับสนุน

๘. เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์ความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือผู้ปกครอง เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

กรองทอง จิรเดชากุล (๒๕๕๐:๓) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังต่อไปนี้

๑. จุดมุ่งหมายทั่วไป

๑.๑ เพื่อให้ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนได้

๑.๒ เพื่อพัฒนาความสามารถของครู

๑.๓ เพื่อช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้

๑.๔ เพื่อให้ครูเกิดความงอกงามทางวิชาชีพ

๒. จุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อให้ครูสามารถพัฒนาพฤติกรรมการทำงานในเรื่องดังต่อไปนี้

๒.๑ เพื่อให้สถานศึกษามีแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

๒.๒ เพื่อเน้นให้มีการวิเคราะห์ ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมาย

๒.๓ เพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการเน้นทักษะกระบวนการคิด เป็นต้น

๒.๔ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ/วิธีการเรียนรู้ของครู

๒.๕ เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

๒.๖ เพื่อพัฒนาการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๒.๗ เพื่อให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และปรับปรุงกระบวนการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จากจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาข้างต้นนี้มุ่งพัฒนาครูเป็นประการสำคัญ ทั้งนี้เพราะครูเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา และจะเป็นผู้นำเอากระบวนการ และองค์ประกอบต่างๆมาสู่ภาคปฏิบัติ ดังนั้นการมุ่งที่จะช่วยเหลือ แนะนำปรับปรุงและส่งเสริม เพื่อให้ครูได้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ จนครูสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และพร้อมที่จะนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

กล่าวโดยสรุป การนิเทศภายในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาครูให้มีความสามารถในการสอน พัฒนาตนเอง ช่วยเหลือตนเองได้ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้บริหารโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยการร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน ตลอดจนให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน อันจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

๒.๑.๕ องค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียน

กรອງทอง จิระเดชากุล (๒๕๕๐:๔) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. มีระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้ในการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน
๒. มีระบบการวางแผนนิเทศอย่างมียุทธศาสตร์
๓. มีระบบการจัดการที่เน้นการพัฒนาครูและนักเรียน
๔. มีระบบการติดตาม ประเมินผลที่เน้นการพัฒนาครู
๕. มีระบบการเผยแพร่และขยายผล

ดังนั้น การนิเทศภายในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การนิเทศภายในโรงเรียนต้องมียุทธศาสตร์ประกอบครบทั้ง ๕ ข้อ ดังนี้

๑. มีระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้ในการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน
๒. มีระบบการวางแผนนิเทศอย่างมียุทธศาสตร์
๓. มีระบบการจัดการที่เน้นการพัฒนาครูและนักเรียน
๔. มีระบบการติดตาม ประเมินผลที่เน้นผลงานครู
๕. มีระบบการเผยแพร่และขยายผล

๒.๑.๖ หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑: ๔๓-๔๔) กล่าวถึง การนิเทศ การศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีหลักการที่ใช้ยึดถือในการปฏิบัติการนิเทศ ตามทัศนะของนัก การศึกษาหลายท่านดังต่อไปนี้ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอน
๒. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา
๓. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์
๔. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย
๕. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์
๖. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิชาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๓:๑๖) กล่าวถึง หลักการนิเทศภายในโรงเรียน และได้สรุปหลักการไว้ ดังนี้

๑. ปฏิบัติงานตามวิธีวิทยาศาสตร์ ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ ซึ่งครอบคลุมถึงวิธีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ ซึ่งควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือได้

๒. หลักการปฏิบัติงานตามวิถีทางประชาธิปไตย เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เปิดใจกว้าง ยอมรับผลการประเมินตนเอง ยอมรับในเหตุผลและปฏิบัติตามข้อตกลง ตลอดจนใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมาย

๓. หลักการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานสร้างสรรค์ โดยการแสวงหาความสามารถพิเศษของครู เปิดโอกาสให้ได้แสดงออก และสนับสนุนส่งเสริมความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่

๔. หลักการปฏิบัติการตามกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานโดยยึดวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือแบ่งปันประสบการณ์กัน ร่วมคิด ร่วมพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อความสำเร็จของงานโดยส่วนรวม

๕. หลักการปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิภาพ เน้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ มีการควบคุมติดตามผลการดำเนินงาน และผลผลิตอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษา

๖. หลักการปฏิบัติงานโดยยึดวัตถุประสงค์ การดำเนินงานทุกครั้งต้องกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานอย่างชัดเจน ออกแบบการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

กรອງทอง จิระเดชากุล (๒๕๕๐: ๕) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

๑. การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

๒. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียน คือผู้บริหารสถานศึกษา

๓. การนิเทศภายในโรงเรียน จะต้องสอดคล้องกับความต้องการหรือจำเป็นในการพัฒนาครูและนักเรียน

ดังนั้น หลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญคือ การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์ เป็นการสร้างสรรค์ มีความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการสอนของครูและพัฒนาการศึกษาให้เจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน กล่าวโดยสรุปคือ การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยบุคลากรทางการศึกษา เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น รวมทั้งพัฒนาการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดีมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๒.๑.๗ ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน

Harris (๑๙๘๕: ๑๐-๑๓) ได้เสนอขอบข่ายของงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไว้ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. การพัฒนาหลักสูตร (Developing Curriculum) คือการออกแบบหรือปรับปรุงหลักสูตรที่จะนำมาใช้ โดยคำนึงถึงบุคลากร เวลา สถานที่ และเทคนิควิธีสอนต่างๆ รวมทั้งการจัดทำคู่มือ การใช้หลักสูตร การจัดทำมาตรฐานทางวิชาการ การพัฒนาแผนการเรียนการสอนและบทเรียน

๒. การจัดระบบการเรียนการสอน (Organizing for Instruction) คือ การจัดทำแผนงานเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ในส่วนที่กับบุคลากร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ขอบข่ายของงานนี้ได้แก่ การจัดชั้นเรียน การจัดตารางสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดครูเข้าสอน

๓. การบริหารบุคลากร (Providing Staff) คือ การสรรหา การคัดเลือก การมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร

๔. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก (Developing Facilities) คือการวางแผนจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดหาอาคารเรียนอาคารประกอบต่างๆ และการพัฒนาคุณลักษณะของเครื่องใช้ต่างๆให้เหมาะสม

๕. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ (Providing Materials) คือ การตรวจและเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอนที่จะนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอน

๖. การศึกษาอบรมครูประจำการ (Arranging for Inservices) คือ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าและเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น

๗. การปฐมนิเทศครูใหม่ (Orienting New Staff Members) คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและความเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่ครูใหม่

๘. การจัดบริการพิเศษแก่ครู (Relating Special Services) คือ การจัดบริการแก่ครูเพื่อสนองจุดมุ่งหมายหลักของการสอนในโรงเรียน

๙. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Developing Public Relations) โดยใช้การเรียนการสอนเป็นสื่อ เช่น การให้ข่าว การขอความร่วมมือ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งต่างๆ

๑๐. การประเมินผลการสอน (Evaluations) คือ การวางแผนจัดระบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมใน๑ทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๓:๕-๘) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนว่า ครอบคลุมตามภารกิจ ๖ งานดังต่อไปนี้

๑. งานวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และ ผลที่ได้คือ นักเรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานในหลักสูตร เช่น

๑.๑ การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น

๑.๒ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน

๑.๓ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน

๑.๔ การจัดชั้นเรียน

๑.๕ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๑.๖ การจัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุด

๑.๗ การวัดประเมินผลการเรียนการสอน

๑.๘ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแฟ้มข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

๑.๙ การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

๑.๑๐ การจัดศูนย์โฮตัทศานุภรณ์

๑.๑๑ การจัดบริการแนะแนว

๒. งานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการรับนักเรียนเข้าเรียน การส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ตามข้อกำหนดของหลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษา ได้แก่ การรับนักเรียนเข้า การจัดทำทะเบียนนักเรียน การจัดบริการอนามัยโรงเรียน การจัดหาเสื้อผ้า เครื่องเขียน แบบเรียนช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลนการจัดอาหารเสริมสำหรับนักเรียนขาดแคลน การจัดอาหารเสริมสำหรับนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ และการจัดสวัสดิการสำหรับนักเรียน

๓. งานบุคลากร เป็นการจัดดำเนินงานเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนได้รู้และเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน การติดตามดูแล ช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน ให้ผู้ร่วมงานทุกคนเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ สร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาการปฏิบัติงาน และพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้สูงขึ้น เช่น งานกำหนดความต้องการของบุคลากร การกำหนดภาระและความรับผิดชอบของบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ การปฐมนิเทศบุคลากรใหม่ การจัดสวัสดิการ การนิเทศตามการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมการศึกษาต่อการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ ฯลฯ

๔. งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา เป็นงานที่ต้องสนองงานวิชาการโดยตรง เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีที่จะสร้างบุคลิกภาพและนิสัยที่ดีให้แก่ นักเรียน ได้แก่ งานการจัดหาจัดสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบให้เพียงพอ การดูแลรักษาอาคารเรียนและอาคารประกอบและการซ่อม การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและบริเวณโรงเรียนการใช้ประโยชน์จากอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียน การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกบริการทางการศึกษา การดูแลและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา

๕. งานบริหารทั่วไป ธุรการ การเงินและพัสดุ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระบบสำนักงาน ซึ่งจะมีข้อกำหนด กฎเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติงานที่ค่อนข้างแน่นอน ได้แก่ งานสารบรรณ งานทะเบียนและรายงาน งานการเงินและบัญชี งานพัสดุ งานยานพาหนะ งานรักษาความปลอดภัย งานแผนพัฒนา งานงบประมาณ งานธุรการ เป็นต้น

๖. งานความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นงานที่สร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน หรือหน่วยงานอื่นๆในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน ในการจัดการศึกษาสำหรับประชากรในวัยเรียนของชุมชน การให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน หรือการพัฒนาชุมชน งานที่ควรดำเนินการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การประชุมผู้ปกครอง การปฐมนิเทศผู้ปกครองนักเรียนเข้าใหม่ การประชุมคณะกรรมการศึกษา การใช้ชุมชนเป็นแหล่งวิชาการ การให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การให้ข้อเสนอแนะทางวิชาการ การดูแลสุขภาพอนามัย การดูแลนักเรียน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีที่ดีของชุมชน

กรองทอง จิระเดชากุล (๒๕๕๐:๗-๙) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานนิเทศภายในโรงเรียนว่า ประกอบด้วยงาน ๔ งาน ได้แก่

๑. งานด้านวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้แก่

๑.๑ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๑.๒ การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และการออกแบบการจัดการเรียนรู้

๑.๓ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำและใช้แผนการจัดการเรียนรู้

๑.๔ การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้แบบบูรณาการและเน้นทักษะ

การคิด

๑.๕ การจัดหา พัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษา

๑.๖ การสนับสนุนให้ครูผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้

๑.๗ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๑.๘ การจัดมุมหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

๑.๙ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

๑.๑๐ การสอนซ่อมเสริม

๑.๑๑ การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา

๑.๑๒ การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

๑.๑๓ การนิเทศภายในโรงเรียน

๑.๑๔ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแฟ้มข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

๑.๑๕ การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

๑.๑๖ การจัดศูนย์โสตทัศนูปกรณ์

๑.๑๗ การจัดบริการแนะแนว

๒. งานด้านบริหารบุคคล เป็นการจัดดำเนินงาน เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้รู้และเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน การติดตามดูแล ช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศในการทำงานให้ผู้ร่วมงานทุกคนเกิดความสำนึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบ สร้างความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ได้แก่

๒.๑ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

- ๒.๒ การกำหนดความต้องการ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากร
- ๒.๓ การมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ
- ๒.๔ การปฐมนิเทศบุคลากรใหม่
- ๒.๕ การจัดสวัสดิการ
- ๒.๖ การนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงาน
- ๒.๗ การพัฒนาบุคลากร
- ๒.๘ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาต่อ
- ๒.๙ การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- ๒.๑๐ การพิจารณาความดีความชอบ
- ๒.๑๑ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากร
- ๒.๑๓ งานวินัยและนิติกร

๓. งานด้านบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระบบสำนักงาน ซึ่งมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ และวิธีการที่แน่นอน ได้แก่

- ๓.๑ งานธุรการและงานสารบรรณ
- ๓.๒ งานทะเบียนและรายงาน
- ๓.๓ งานข้อมูลและสารสนเทศ
- ๓.๔ งานจัดทำแผนปฏิบัติการและการจัดระบบการศึกษา
- ๓.๕ งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย
- ๓.๖ งานประชาสัมพันธ์
- ๓.๗ งานสวัสดิการ
- ๓.๘ งาน พ.ร.บ.การศึกษา
- ๓.๙ งานระเบียบ กฎหมาย กฎกระทรวงและข้อปฏิบัติต่าง ๆ
- ๓.๑๐ กิจกรรม ๕ ส
- ๔. งานด้านงบประมาณ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินและพัสดุ ได้แก่
  - ๔.๑ งานงบประมาณ
  - ๔.๒ งานจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
  - ๔.๓ งานจัดตั้งและการของบประมาณประจำปี
  - ๔.๔ งานเบิกจ่ายงบประมาณ
  - ๔.๕ งานรายงานการใช้จ่ายเงินงบประมาณประจำปี
  - ๔.๖ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณ
  - ๔.๗ การบริหารการเงิน
  - ๔.๘ การบริหารการบัญชี
  - ๔.๙ การบริหารงานพัสดุ
  - ๔.๑๐ ระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การนิเทศภายในโรงเรียนมีขอบข่ายที่ครอบคลุมในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานบริหารทั่วไป และงานความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงประมวลขอบข่ายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจากแนวคิดของนักวิชาการมากำหนดเป็นเนื้อหาใน ๕ ด้านของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการพัฒนาครูผู้สอน

๒.๑.๘ ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

จากนิยามความหมาย จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา และจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย รวมทั้งเทคโนโลยีทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่าการนิเทศศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ดังที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

ซารี มณีศรี (๒๕๓๕: ๒๐๑-๒๐๒) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาหลักมี ๒ ประเด็น คือ การนิเทศไม่ทั่วถึง และการนิเทศไม่มีคุณภาพประการแรกอาศัยการนิเทศจากภายนอก เมื่อขยายโรงเรียน ครูเพิ่มจำนวน การนิเทศภายนอกทำไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายใน

๒. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูที่ตีมิใช่สอนดี มีความรู้ ประพฤติดีเท่านั้นหากแต่ยังต้องบริหารเวลาเพื่อสังคม ชุมชน พัฒนาบุคลากรโรงเรียน ไม่หวังพึ่ง ไม่รอคอย พัฒนานิเทศกันเอง

๓. การช่วยเหลือกันและกัน หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญ ได้จัดทำเอกสารการนิเทศ เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง โดยประสานการนิเทศภายนอกและภายใน นิเทศให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัยร่วม

๔. ปรับปรุงงานวิชาการ ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีสภาพข้อจำกัดไม่เหมือนกัน การที่คนภายในรู้เรื่องดีที่สุดกว่าคนภายนอก จะทำให้การพัฒนาการนิเทศภายในเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

๕. การยอมรับบุคคลที่จะเป็นผู้นำ หรือหัวหน้าคนจะต้องให้ผู้อื่นยอมรับ แม้ในการแต่งตั้งหัวหน้าฝ่าย หรือหัวหน้าหมวด ควรคำนึงด้านคุณลักษณะ ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรมความประพฤติเป็นแบบอย่าง เป็นครูของครู การยอมรับนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการนิเทศภายใน

๖. ปัญหาตัวเร่งที่สำคัญ เช่น ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ สภาพการสอน ที่เรียน อุปกรณ์การสอน การประเมินและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

ประทีป สยามชัย (๒๕๔๒: ๖๒) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. การนิเทศสามารถทำให้ความมีความเชื่อในเรื่อง “สาเหตุนั้นไม่ใช่เพื่อตัวเอง” แต่ครูเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนที่เสริมสร้างและให้พลังซึ่งกันและกัน

๒. การนิเทศส่งเสริมให้ครูมีความรู้สึกรับผิดชอบในประสิทธิผลของนักเรียน

๓. การนิเทศช่วยให้ครูตระหนักว่าเขาได้สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างไรในการที่จะไปสู่จุดหมายปลายทาง

๔. การนิเทศช่วยกระตุ้นครูให้ได้วางแผน และปฏิบัติงานที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน การนิเทศเป็นการท้าทายครูให้คิดในแนวนามธรรมเกี่ยวกับงานของเขา

กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๓: ๑๓) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทุกๆด้านตลอดเวลา

๒. การพัฒนาคุณภาพครูประจำการมีความซ้ำซ้อน ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการนิเทศภายใน

๓. การพัฒนาสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา

๔. การประสานงานให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา

กรองทอง จิระเดชากุล (๒๕๕๐: ๔) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังต่อไปนี้

๑. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน

๒. ปริมาณศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษา

๓. บุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิดปัญหามากที่สุด

๔. บรรยากาศในการนิเทศมีความเป็นกันเองและสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง กล่าวโดยสรุป การนิเทศภายในโรงเรียน มีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม วิวัฒนาการทางการศึกษา รวมทั้งจำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปฉะนั้น จะเห็นได้ว่าในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็น ดังนี้

๑. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษา ให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน
๒. ปริมาณศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษา
๓. บุคลากรภายในสถานศึกษา มีความรู้ ความสามารถ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิดปัญหามากที่สุด

ที่สุด

๔. บรรยากาศในการนิเทศมีความเป็นกันเอง และสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง

๒.๑.๙ กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีกระบวนการที่ใช้ยึดถือในการปฏิบัติการนิเทศตามทัศนะของนักการศึกษาดังต่อไปนี้

Harris (๑๙๘๕: ๘๐-๘๒) ได้นำเสนอแนวคิด กระบวนการในการนิเทศการศึกษาหรือที่เรียกว่า POLCA มี ๕ ประการดังต่อไปนี้

๑. Planning Processes (P) หมายถึง การวางแผนในการปฏิบัติงาน โดยคิดว่าจะทำอย่างไร กำหนดจุดมุ่งหมายของงาน พัฒนาวิธีดำเนินการ คาดคะเนถึงผลที่จะได้รับจากโครงการและวางโครงการ

๒. Organizing Processes (O) หมายถึง การจัดโครงสร้างของการทำงานโดยสร้างหลักเกณฑ์ในการทำงาน จัดหาทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินงานโดยสร้างเกณฑ์ในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์ของงาน แบ่งงานโดยกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีการประสานงานมอบหมายอำนาจให้ตามหน้าที่วางโครงการของหน่วยงานและพัฒนานโยบายต่างๆ

๓. Leading Processes (L) หมายถึง บทบาทในฐานะผู้นำ โดยดำเนินการวินิจฉัยสั่งการการคัดเลือกตัวบุคคล กระตุ้นให้บุคลากรทำงาน ลงมือปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษาช่วยเหลือ การติดต่อสื่อสาร การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานให้ความรู้ในการปฏิบัติงาน แสดงและอธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

๔. Controlling Processes (C) หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงาน ดำเนินงานโดยการพิจารณามอบหมายงาน ให้ความสะดวกในด้านต่างๆพิจารณาลงโทษ มีการแก้ไขทันทีเมื่องานผิดพลาด การให้บุคลากรออกจากงาน การตักเตือน และการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงาน

๕. Assessing Processes (A) หมายถึง การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดยการประเมินผลการปฏิบัติงาน วัดผลการปฏิบัติงาน วิจัยผลการปฏิบัติงาน

ซุมส์คัลดี อินทร์รักษ์ (๒๕๓๖: ๑๐) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ๕ ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ ขั้นวางแผนการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องที่จะนิเทศ ศึกษาสภาพของการปฏิบัติงานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาและความต้องการ (Need Assessment) ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องหรืองานที่ปฏิบัติโดยอาศัยการสังเกต การรวบรวมข้อมูล การ

สัมภาษณ์ การรายงานและการวิจัยที่ปรากฏผลไว้หรือเป็นการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อนำผลเหล่านี้มากำหนดทางเลือกวางแผนต่อไป

ขั้นที่ ๒ ขั้นให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ เป็นขั้นการประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ความเข้าใจ ให้ทราบแผนงานโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้และให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้นๆอาจดำเนินการโดยจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติงาน จัดประชุมชี้แจง จัดข้อเสนอเทศ หรือแจ้งข้อมูลต่างๆ เพื่อทราบ ในบางครั้งอาจจำเป็นต้องให้ผู้รับการนิเทศได้ส่งข้อมูลป้อนกลับ เพื่อหาแนวทางป้องกันแก้ไข และช่วยดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ ๓ ขั้นดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการนำแผนปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนมาใช้ ผู้รับการนิเทศปฏิบัติตามกระบวนการของกิจกรรม ผู้ให้การนิเทศคอยควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ ๔ ขั้นบำรุงขวัญให้กำลังใจ เป็นการเสริมแรง เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารหรือผู้นิเทศต้องคอยกระตุ้น สนับสนุนส่งเสริม และถ้าผิดพลาดก็ต้องคอยให้คำแนะนำ ปรับปรุง แก้ไข พร้อมทั้งให้การเสริมแรงทันทีเพื่อไม่ให้ผู้รับการนิเทศมีความรู้สึกเสียกำลังใจ

ขั้นที่ ๕ ขั้นประเมินผลการดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศ ทั้งผู้บริหารหรือผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันประเมินผลงาน ผลการปฏิบัติงานตามแผน โครงการ กิจกรรม ประเมินผลผลิตว่าได้ผลเป็นอย่างไร การดำเนินงานที่ผ่านมาแล้วยังมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงอย่างไรบ้าง

ซารี มณีศรี (๒๕๓๘:๒๐๒-๒๐๓) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ๔ ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าชั้นเรียน คุณลักษณะต่างๆ ตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นต้น การสำรวจความต้องการของครู การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ การวิเคราะห์สาเหตุปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และดำเนินการตามความต้องการ

ขั้นที่ ๒ การวางแผน นำเอาทางเลือกตามขั้นที่ ๑ มากำหนดรายละเอียดของกิจกรรม โดยเขียนเป็นโครงการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ หลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์ ผู้รับผิดชอบโครงการ แผนดำเนินงาน ระยะเวลา สถานที่ งบประมาณ การประเมินผล และผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขั้นที่ ๓ การปฏิบัติการณ์นิเทศ เป็นขั้นลงมือทำตามโครงการนิเทศที่กำหนดหลักโดยคำนึงหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อและเครื่องมือนิเทศ การเตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจ รวมทั้งการเสริมแรงให้กำลังใจช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

ขั้นที่ ๔ การประเมินผล ตรวจสอบผลการดำเนินการนิเทศตามโครงการที่กำหนดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ประเมินความคิดเห็นกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน รวมผลการประเมินข้อมูลป้อนกลับเพื่อการปรับปรุงต่อไป

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานการนิเทศภายในโรงเรียนควรนำมาปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอนโดยคำนึงถึงสภาพของโรงเรียนและตัวครูผู้สอน ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูส่งผลนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

๒.๑.๑๐ กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

Harris (๑๙๘๕: ๗๐) ได้เสนอเกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. การระดมสมอง

๒. การประชุม

๓. คณะกรรมการ
๔. การสาธิต
๕. การทดลองปฏิบัติการ
๖. การทดลองปฏิบัติจริง
๗. การอภิปราย
๘. การจัดนิทรรศการ
๙. การจัดทัศนศึกษา
๑๐. การนิเทศการสอนด้วยภาพยนตร์หรือโทรทัศน์
๑๑. ประสบการณ์ตรง
๑๒. การเยี่ยมยากลุ่ม
๑๓. สัมภาษณ์มีรูปแบบ
๑๔. การสัมภาษณ์เฉพาะจุด
๑๕. การสัมภาษณ์ทางอ้อม
๑๖. การเยี่ยมชั้นเรียน
๑๗. การทดลองปฏิบัติการ
๑๘. การบรรยาย
๑๙. การประชุม
๒๐. การสังเกต
๒๑. การอ่าน
๒๒. การสังคัม
๒๓. บทบาทสมมติ
๒๔. การบันทึกเสียง
๒๕. การทดสอบ
๒๖. การเขียน

ชาลี มณีศรี (๒๕๓๘: ๒๐๔) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

๑. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน ประชุมหารือ เตรียมการด้านต่างๆก่อนเปิดภาคเรียน
๒. การปฐมนิเทศ แนะนำบุคลากรใหม่ให้คุ้นเคย สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
๓. การให้คำปรึกษาแนะนำ คำปรึกษาแนะนำใช้ในระบบการนิเทศ เพราะใช้เทคนิค พบปะพูดคุยมากกว่าการใช้อำนาจหรือการออกคำสั่ง
๔. การประชุมปฏิบัติการ มุ่งเน้นให้เกิดความรู้ใหม่ๆ(Knowledge) ทักษะ(Skill) และเจตคติ (Attitude) ลงมือปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย
๕. การอบรม งานนิเทศมุ่งอบรมประจำการให้ผู้รับการนิเทศ เสริมความรู้ใหม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลง
๖. การสัมมนา เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งที่จัดเองภายในหน่วยงานหรือไปร่วม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานอื่น ฟังมากกว่าทำ
๗. การระดมความคิด ในสังคมประชาธิปไตย การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเคารพให้เกียรติ ศักยภาพคนอื่นเป็นสิ่งที่พึงตระหนัก การระดมความคิด (Brain Storming) มุ่งปริมาณความคิดมากกว่าถูกผิด

๘. การสาธิตการสอน เป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรจัดให้มีในโรงเรียน การเรียนรู้หรือเลียนแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ประหยัดเวลา และได้รับประสงค์ตรง

๙. การศึกษาเอกสารวิชาการ การเพิ่มพูนความรู้ คือ ต้องอ่าน และวิชาชีพครูต้องอ่านมาก เพราะการอ่านจะนำไปสู่ความรู้ ความคิดใหม่และทันสมัย สรรพวิทยามีในหนังสือ และสิ่งพิมพ์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ บางแห่งจัดหนังสือวิชาชีพสำหรับครูอาจารย์เฉพาะ และจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อหนังสือเฉพาะบุคคลด้วย

๑๐. การสนทนาวิชาการ ในวงวิชาการนั้นควรมีหลายรูปแบบ เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องมาบรรยาย อาจใช้เวลาพักเที่ยงวัน ซึ่งไม่กระทบต่อการทำงาน ทุกคนมีเวลาว่างพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้ อาจจัดเดือนละครึ่งในหัวข้อที่สนใจร่วมกัน (วิชาชีพ)

๑๑. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เป็นเทคนิคการนิเทศ เพื่อช่วยครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น มีขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันของผู้ให้และผู้รับการนิเทศ บนพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือทำเพื่อเด็ก ลดข้อบกพร่อง เสริมให้ดียิ่งขึ้น

๑๒. การศึกษาดูงาน มีผลตรงในการปรับปรุงงาน คุณคนอื่นย่อนดูตัวเอง ศึกษาข้อดีข้อบกพร่องข้อจำกัด เมื่อต้องนำมาปรับปรุงความพร้อมด้านต่างๆ

๑๓. การสังเกตการณ์สอน ในทางปฏิบัติอาจทำได้น้อย ถือว่าทุกคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำ ในทางปฏิบัติ หัวหน้าหมวดวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ อาจเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับครูผู้มีความเชี่ยวชาญ

๑๔. การวิจัยเชิงปฏิบัติ งานการเรียนการสอน หนังสือแบบเรียน สื่อการสอนหรือแม้แต่การนิเทศ สามารถทำการวิจัยเชิงปฏิบัติได้ ทั้งนี้วิจัยการเพื่อนำผลมามาใช้หรือวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development R&D)

๑๕. การเขียนเอกสารหรือทดสอบทางวิชาการ อาชีพครูหรือผู้นิเทศ นอกจากต้องอ่านมาก พูดมากแล้วยังต้องเขียนมาก มิใช่เขียนกระดาษ แต่เขียนผลงานวิชาการ เป็นการสร้างพรมแดนความรู้ใหม่ การเขียนเป็นเทคนิคซึ่งจะต้องเรียนรู้หลักวิธี การอ่านมากเป็นพื้นฐานของการเขียนได้เป็นอย่างดี คนที่มีวิญญานครูจะทำหน้าที่นี้ได้ดี

๑๖. การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ การนำเสนอให้เป็นที่น่าสนใจ นำเทคนิคการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วย มิใช่เสนอเพียงแผ่นกระดาษ คำชี้แจงซึ่งไม่น่าสนใจ เป็นได้เพียงนิทรรศการแห่ง

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนมีหลากหลายรูปแบบและวิธีการ ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานการนิเทศภายในโรงเรียนควรเลือกใช้กิจกรรมตามความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลา สถานที่งบประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้งานการนิเทศภายในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒.๑.๑๑ บทบาทของบุคลากรการนิเทศ

บุคลากรการนิเทศ หมายถึง ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบทบาทและภารกิจสำคัญ ดังนี้

๑. บทบาทในการส่งเสริมและจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองสามารถดำเนินงานตามนโยบายได้ถูกต้อง ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างสมบูรณ์

๒. บทบาทในการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพครูโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี ที่มีประสิทธิภาพนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับครูในโรงเรียน

๓. บทบาทในการจัดประชุมอบรม มีการจัดประชุมอบรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการประชุมปฏิบัติการ การสัมมนา อภิปรายกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมให้ครูมีโอกาสเข้ารับการอบรมในการพัฒนาริชาชีพ นำ ทักษะความรู้มาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

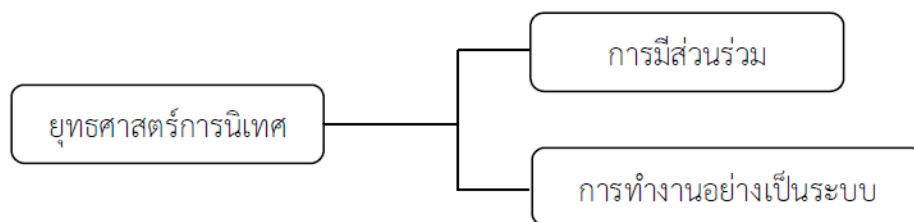
๔. บทบาทในการติดตามประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ครูพัฒนาศักยภาพได้ดีขึ้นการประเมินเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์

๕. บทบาทในการใช้กลุ่มโรงเรียน สมาคมวิชาชีพหรือเครือข่ายเป็นแนวทางเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มหรือเครือข่ายช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมทางวิชาการ การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน ฯลฯ

๖. บทบาทในการสร้างครุต้นแบบในสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลในการพัฒนาและเป็นแบบอย่างแก่ครูทั่วไปได้

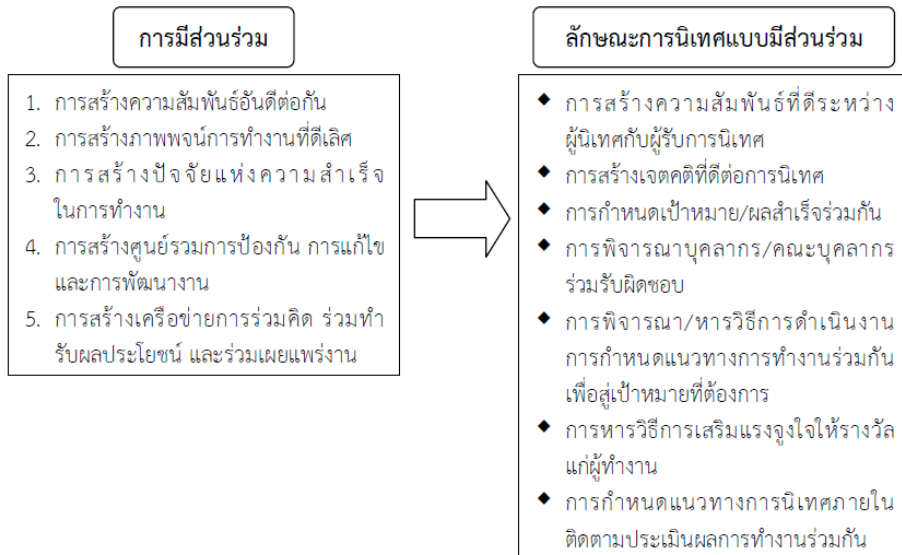
๒.๑.๑๒ ยุทธศาสตร์การนิเทศ

การจัดการศึกษาในสถานศึกษามุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี เก่ง มีความสุข ทำประโยชน์ให้ส่วนรวม มีคุณภาพตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๐ (ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพและบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำเป็นต้องมีการนิเทศซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการดำเนินงาน โดยมียุทธศาสตร์ที่สำคัญเป็นหลักการในการดำเนินงานการนิเทศ คือ การมีส่วนร่วมและทำงานอย่างเป็นระบบ รายละเอียดดังต่อไปนี้

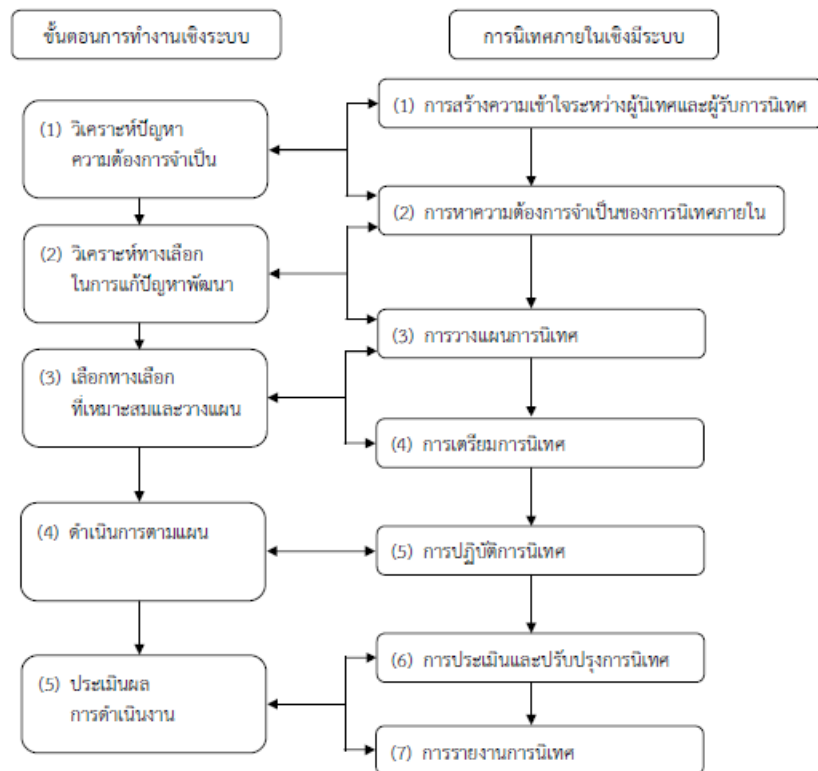
ภาพที่ ๒ แสดงยุทธศาสตร์การนิเทศ (สพม. ศกยส, ๒๕๖๘: ๘)

๑. การมีส่วนร่วม เนื่องจากการนิเทศเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศที่มีทั้งผู้ร่วมคิด ร่วมทำการช่วยเหลือพึ่งพากันด้วยปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน ให้เกียรติและจริงใจต่อกัน ซึ่งการทำงานด้วยหลักการมีส่วนร่วม มีคุณลักษณะสำคัญ ๕ ประการ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการนิเทศการศึกษา ซึ่งมีแนวทางดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๓ แสดงแนวทางการมีส่วนร่วม (สพม. ศกยส, ๒๕๖๘: ๙)

๒. การทำงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการทำงานที่สำคัญ ๕ ขั้นตอน คือ
- ๒.๑) วิเคราะห์ปัญหาตามต้องการจำเป็น
  - ๒.๒) วิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา/พัฒนา
  - ๒.๓) เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและวางแผน
  - ๒.๔) ดำเนินการตามแผน
  - ๒.๕) ประเมินผลการดำเนินงาน

ภาพที่ ๔ แสดงแนวทางการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ (สพม. ศกยส, ๒๕๖๘: ๑๐)

๒.๒ กระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC)

๒.๒.๑ ความหมายของกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้

ปัจจุบันมีนักวิจัยและนักวิชาการหลายท่าน ได้นิยามความหมายของโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ., ๒๕๖๑) ให้ความหมายว่า โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง โรงเรียนที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนา ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเน้น “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” และการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สุวิมล ว่องวานิช (๒๕๕๖) ให้ความหมายว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนคือกระบวนการทำงานร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักเรียน โดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนผลเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI, ๒๕๖๓) ให้ความหมายว่า SLC คือ “โรงเรียนที่ไม่แยกผู้เรียนออกจากชุมชน” แต่บูรณาการชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบริบทจริงและสร้างสมรรถนะที่จำเป็นในชีวิต

สายสุนีย์ กอสนาน (๒๕๖๒) ให้ความหมายว่า โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) คือโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในหมู่ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยครูผู้สอนได้มีโอกาสพัฒนาวิชาชีพพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียน ทำให้เกิดการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนอย่างรอบด้าน

Elboj, C., et al. (๒๐๐๒) ให้ความหมายว่า โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมและสังคมของโรงเรียน โดยมุ่งใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสำเร็จแก่ผู้เรียน ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้คนที่มีความหลากหลายภายในสังคมเดียวกัน

Garcia-Carrion, R., et al. (๒๐๒๐) ให้ความหมายว่า โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) ว่าเป็นกระบวนการที่ยืดหยุ่นทัศนคติ ขอบเขต คุณค่าพื้นฐาน และเป้าหมายร่วมกันเพื่อพัฒนาโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการยกระดับคุณภาพและการพัฒนาการศึกษา

Murphy & Lick (๒๐๐๕) ให้ความหมายว่า โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือโรงเรียนที่ส่งเสริมความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

Stoll, Bolam, McMahon, Wallace, & Thomas (๒๐๐๖) ให้ความหมายว่า SLC คือองค์กรที่สมาชิกในโรงเรียนร่วมกันสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ มีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาผ่านกระบวนการสะท้อนผลและการเรียนรู้ร่วมกัน

Sato, M. (๒๐๑๒) ผู้บุกเบิกแนวคิด SLC ในญี่ปุ่น ให้ความหมายว่า โรงเรียนคือ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันของครูและนักเรียน” โดยครูต้องเรียนรู้จากการสอนและแลกเปลี่ยนกัน (Lesson Study) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างลึกซึ้ง

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) หมายถึง โรงเรียนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุความสำเร็จทางการศึกษาและการดำเนินชีวิต โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยน

และสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง ภายใต้วิสัยทัศน์ คุณค่า และเป้าหมายร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการปฏิรูปโรงเรียนอย่างยั่งยืน

๒.๒.๒ ที่มาของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC)

แนวคิด โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) ได้รับการกล่าวถึงในแวดวงการศึกษาโลกตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ ๑๙๙๐ เป็นต้นมา โดยนักวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตว่าโรงเรียนในอนาคตจะไม่อาจดำรงอยู่ในฐานะ “องค์กร” (School as Organization) ที่มีโครงสร้างแบบสถาบันเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องปรับเปลี่ยนไปสู่ “ชุมชน” (School as Community) ที่ทุกฝ่ายในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อรองรับการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (Sato, ๒๐๑๒; Stoll et al., ๒๐๐๖)

แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมโดย ศาสตราจารย์มานาบุ ซาโต (Manabu Sato) ศาสตราจารย์เกียรติคุณแห่งมหาวิทยาลัยโตเกียว และมหาวิทยาลัยกักคูอิน ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้ริเริ่มการสร้างและเผยแพร่โมเดล SLC ภายในประเทศญี่ปุ่น ก่อนจะขยายผลสู่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เช่น เกาหลีใต้ จีน ไต้หวัน สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เวียดนาม และต่อเนื่องไปยังภูมิภาคละตินอเมริกา เช่น เม็กซิโก โดยสาระสำคัญของ SLC มุ่งเน้นการสร้างโรงเรียนที่ทุกคนมีบทบาทในฐานะ “ผู้เรียนรู้” และร่วมกันพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ทั้งของครูและนักเรียนผ่านกระบวนการ Lesson Study และ Open Class

สำหรับประเทศไทย แนวคิด SLC เริ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางจากงาน มหกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู (EDUCA) ครั้งที่ ๙ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ (EDUCA ๒๐๑๖) ภายใต้หัวข้อหลัก “School as Learning Community (SLC): โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้” จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๒-๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙ ณ อาคารอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี โดยมี ศาสตราจารย์มานาบุ ซาโต เป็นวิทยากรหลักในการบรรยายและถ่ายทอดประสบการณ์ ซึ่งถือเป็นการแนะนำแนวคิดนี้เข้าสู่ประเทศไทยอย่างเป็นทางการ นับแต่นั้นเป็นต้นมา SLC ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนและยกระดับคุณภาพครูและผู้เรียนในสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๖๒)

กล่าวโดยสรุป แนวคิด SLC เป็นการปฏิรูปโรงเรียนจากการเป็น “องค์กรสอน” ไปสู่ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสร้างปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน และสะท้อนผล เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งในระดับปัจเจก ระดับโรงเรียน และระดับชุมชนการศึกษาในวงกว้าง

๒.๒.๓ รูปแบบและวิธีการของกระบวนการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC)

กระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) เป็นการดำเนินงานที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วนในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยมีกระบวนการสำคัญหลายประการ

๑. การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นหัวใจของ SLC ตามแนวคิดของ Sato (๒๐๑๒) โดยครูร่วมกันออกแบบแผนการสอน ทดลองใช้ สังเกตการสอนจริง สะท้อนผลและปรับปรุง และนำไปใช้ใหม่ เป็นกระบวนการนิเทศและพัฒนาครูที่เกิดจากความร่วมมือ ไม่ใช่การประเมินจากเบื้องบน

๒. การเรียนรู้ร่วมกันของครูและนักเรียน (Mutual Learning) ครูไม่ได้เป็นเพียงผู้สอน แต่เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับนักเรียน โดยผู้เรียนมีบทบาทสะท้อนความคิดเห็น และเป็น “เสียงสะท้อน” ต่อการพัฒนาการสอนของครูทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรในการเรียนรู้

๓. การสะท้อนผล (Reflection Process) ครูและนักเรียนใช้การสะท้อนผล (Reflective Dialogue) เพื่อพัฒนาตนเอง โดยทุกฝ่ายกล้าพูด กล้าแลกเปลี่ยน และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีทั้งการสะท้อนรายบุคคล (Self-reflection) และกลุ่ม (Peer Reflection)

๔. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Participatory Process) เปิดพื้นที่ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีบทบาท เช่น เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เวทีสะท้อนผล หรือร่วมออกแบบกิจกรรมโรงเรียน ทำให้โรงเรียนไม่แยกออกจากชุมชน แต่เชื่อมโยงกับบริบทจริงของสังคม

๕. การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วม (Shared Vision & Common Goal) ทุกฝ่ายในโรงเรียนต้องมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับคุณค่าพื้นฐาน วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการพัฒนา เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันที่จะทำให้โรงเรียนเป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่แท้จริง

๖. การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development) ครูเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (On-the-job Learning) โดยใช้กระบวนการ PLC และ SLC เป็นกลไกพัฒนาครูในชีวิตประจำวัน มากกว่าการอบรมแบบครั้งคราว

๗. การใช้ชุมชนวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ควบคู่ SLC เป็นการใช้กระบวนการ PLC ที่มุ่งพัฒนาครู ส่วนกระบวนการ SLC ขยายไปถึงผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ทำให้เกิด “เครื่องมือ” ที่ช่วยให้ครูเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีระบบ

๒.๓ ความหมายของกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

สมพร หิรัญนพพร (๒๕๕๓) กล่าวถึง กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หมายถึง กระบวนการทำงานเป็นทีมของครู เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ผู้เรียน วางแผน พัฒนา และแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน

สมพงษ์ จิตระดับ (๒๕๖๐) กล่าวถึง กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หมายถึง กระบวนการที่ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันเรียนรู้ สะท้อนผล และวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในรูปแบบของชุมชนวิชาชีพ ที่มีเป้าหมายร่วมในการยกระดับคุณภาพการศึกษา

กมล รอดคล้าย กล่าวถึง กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หมายถึง แนวทางที่ส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลผู้เรียน การสังเกตชั้นเรียน และการสะท้อนผลการสอน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันของครู

Hord (๑๙๙๗) กล่าวถึง กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) คือ กลุ่มของครูที่มีพันธกิจร่วมกันในการสืบค้นและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

DuFour, Eaker & Many (๒๐๐๖) กล่าวถึง กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) คือ กระบวนการต่อเนื่องที่ครูทำงานร่วมกัน ผ่านวงจรของการสืบค้นและการวิจัยเชิงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

Stoll, Bolam, McMahon, Wallace & Thomas (๒๐๐๖) กล่าวถึง กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) คือ กลุ่มบุคคลที่แลกเปลี่ยนและไตร่ตรองการปฏิบัติของตนเองอย่างต่อเนื่อง สะท้อนคิดร่วมกันทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการเรียนรู้และการเติบโตของทุกคนในกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย และการใช้ข้อมูลจริงในการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

๒.๔ บทบาทในกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC)

บทบาทในกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC) เชื่อมโยงกับ “การนิเทศภายใน” สามารถอธิบายได้ดังนี้

๒.๔.๑ บทบาทของผู้บริหาร

ผู้บริหารเป็นผู้นำเชิงวิชาการ ทำหน้าที่กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวางระบบการนิเทศที่เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วม สอดคล้องกับหลักการ SLC ที่เน้นความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน

๒.๔.๒ บทบาทของครู

ครูมีบทบาทเป็นทั้ง “ผู้เรียน” และ “ผู้ร่วมพัฒนา” ในกระบวนการนิเทศภายใน โดยสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน แบ่งปันประสบการณ์ และพัฒนาตนเองผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (PLC) อันเป็นหัวใจของกระบวนการ SLC

๒.๔.๓ บทบาทของนักเรียน

ในกระบวนการ SLC นักเรียนไม่ใช่เพียงผู้รับการเรียนรู้ แต่ยังเป็นผู้ให้ข้อมูลสะท้อนผล (feedback) ต่อครูและกระบวนการเรียนรู้ การนิเทศภายในที่ดีจึงควรใช้ข้อมูลจากนักเรียนมาประกอบการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการสอน

๒.๔.๔ บทบาทของชุมชนและผู้ปกครอง

ชุมชนและผู้ปกครองมีบทบาทสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการนิเทศ เช่น การให้ข้อมูล ความคาดหวัง หรือทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

การเชื่อมโยงกับการนิเทศภายใน กระบวนการ SLC ส่งเสริมให้การนิเทศภายในเป็นมากกว่าการตรวจสอบ แต่เป็น “การเรียนรู้ร่วมกัน” โดยอาศัยการสะท้อนผลจากหลายมิติทั้งครู นักเรียน ผู้บริหาร ชุมชนและผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาครูรายบุคคลและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน บทบาทในกระบวนการ SLC จึงทำให้การนิเทศภายในเปลี่ยนจากการควบคุม เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

๒.๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

เสถียร เทียงธรรม (๒๕๔๒: บทคัดย่อ) การนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ๑. การปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุดรธานี รวมทุกชั้นอยู่ในระดับมาก โดยโรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาแต่ละชั้นและรายชื่อ พบว่าชั้นการสร้างขวัญและกำลังใจ ชั้นการวางแผนการนิเทศ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ชั้นการเตรียมการนิเทศ ชั้นการประเมินผล และชั้นดำเนินการนิเทศ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และชั้นการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานอยู่อันดับแรก ส่วนชั้นการสรุปรายงานผลการปฏิบัติงาน อยู่อันดับสุดท้าย ๒. ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและเป็นชั้นตอน ๓ ชั้น ไม่แตกต่างกัน แต่มีระดับการปฏิบัติงาน ๒ ชั้น แตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ คือ ขั้นตอนการวางแผนการนิเทศและขั้นตอนการเตรียมการนิเทศ โดยผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่าผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

คึกฤทธิ์ วงศ์อารีย์ (๒๕๔๔: บทคัดย่อ) การปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคายผลการวิจัยพบว่า ๑. ครูผู้ให้การนิเทศและครูผู้รับการนิเทศ โดยรวมและจำแนกตามสถานภาพและครูที่ปฏิบัติงานในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๔ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๑, ๒ และ ๓ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๑ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานด้านการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนาอยู่ในระดับมาก ๒. ผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนครูในเขตปฏิบัติการนิเทศต่างกัน เห็นว่ามีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๔ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ด้านการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา และด้านการติดตามประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขมากกว่าครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๒ และ ๓ และด้านการหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนามากกว่าครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๓ ๓. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและเขตปฏิบัติการนิเทศต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ ในภาพรวมและเป็นรายด้าน

จันทนา เข้มกลัดนาค (๒๕๔๔: ๖๐-๖๑) ความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนศึกษาพัฒนา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่าความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนศึกษาพัฒนาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างสื่อและพัฒนาวิธีการนิเทศ ด้านสภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศ และด้านการประเมินผล ส่วนการเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนจำแนกตามประสบการณ์การสอน พบว่ามีความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัญญาจง วงศ์บุปผา (๒๕๔๔: ๗๓) การศึกษาความต้องการในการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่ายจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความต้องการของครูผู้สอนในการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกตามประสบการณ์การทำงานครูโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ๒. ความต้องการของครูผู้สอนในการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัทมา บุญเจริญ (๒๕๔๔: บทคัดย่อ) สภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลเอกชนกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนอนุบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีการนิเทศภายในโรงเรียนในด้านต่างๆครบทุกด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน ด้านการบริหารบุคลากร ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการพิเศษ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน และด้านการประเมินผลการสอน โดยมีปัญหาในการดำเนินการงานนิเทศภายใน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ปัญหาที่มีจำนวนครูน้อยไม่สามารถส่งไปอบรม เพราะไม่มีผู้สอนแทนผู้ที่จะไปอบรม ไม่มีผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนถึงวิธีการเขียนแผนการสอนที่ถูกต้อง ขาดงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกและบริการพิเศษ การประชาสัมพันธ์ด้านข่าวสารข้อมูลทางวิชาการไปยังชุมชนไม่ทั่วถึง และไม่มีทักษะในการวิเคราะห์ผลการประเมินอย่างถูกต้อง

มีรัฐพร บำเพ็ญเชาว์ (๒๕๔๔: ๕๙) ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู จำแนกตามสถานภาพในตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุดารัตน์ จิรสุขศิริ (๒๕๔๔: บทคัดย่อ) การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ประชุมก่อนการสังเกตการณ์สอน โดยกำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตการณ์สอน โดยให้ออกโอกาสและความเป็นอิสระในการกำหนดปัญหาการสอนด้วยตัวครูเอง กำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตการณ์สอนใช้เกณฑ์พื้นฐานของพฤติกรรมกำหนดเครื่องมือสังเกตการณ์สอน เป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศและครูผู้สอนยอมรับร่วมกันซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการและบันทึกได้โดยง่าย การสังเกตการณ์สอน ส่วนใหญ่สังเกตการณ์สอนเรื่องกิจกรรมการสอนของครู ขณะสังเกตการณ์สอนนั้น ควรนั่งในที่มองเห็นทั่วห้อง โดยไม่รบกวนการเรียนการสอน การวิเคราะห์ส่วนใหญ่วิเคราะห์ผลโดยการนำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน การพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงนั้นพิจารณาจากพฤติกรรมการสอนที่มีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การประชุมหลังการสังเกตการณ์สอนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอน โดยการพูดคุยและชื่นชมพฤติกรรมที่ดี การตัดสินใจเลือกยุทธวิธีนั้นให้อิสระกับครูผู้สอนในการเลือก

ศิริรัตน์ กังศิริกุล (๒๕๔๔: ๑๐๖-๑๐๖) การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย พบว่า ๑. ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ๒. เปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย จำแนกตามสถานภาพ มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามประสบการณ์ มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามวุฒิการศึกษา มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .๐๕$ ๓. ข้อเสนอแนะในการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ คณะกรรมการนิเทศควรมีความสามารถและเป็นที่ยอมรับของคณะครูในโรงเรียน ควรรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการนิเทศให้มีประสิทธิภาพ และควรมีการประชุมเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในการนิเทศภายใน

เกษา กลิ่นเพ็ง (๒๕๔๕: ๖๓-๖๔) การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ไทรทอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ๑. ผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ไทรทองสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการวางแผนการนิเทศ ด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านการประเมินผลการนิเทศ และการรายงานผลตามลำดับ ๒. เปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ไทรทอง จำแนกตามระดับชั้นในการสอน พบว่า ผลการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามระดับชั้นการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .๐๕ และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่าครูระดับชั้นก่อนประถมศึกษามีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการนิเทศภายในสูงกว่าครูระดับชั้นมัธยมศึกษา

มงคล สุภกรรม (๒๕๔๖: บทคัดย่อ) การนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นทางการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนบ้านต๋อง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภูผลการวิจัยพบว่า หลังจากผลได้ดำเนินการนิเทศภายในอย่างเป็นทางการ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ๒ ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ ครูที่เข้าร่วมศึกษาค้นคว้า มีความรู้ความเข้าใจ มีความมั่นใจ และให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการตามวิธีการและขั้นตอนของการสอนแบบโครงการ ๕ ขั้นตอน และด้านที่สอง คือ ด้านความสามารถในการเรียนการสอนแบบโครงการ ครูที่เข้าร่วมการศึกษา สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการได้อย่างมั่นใจตามวิธีการและขั้นตอนการสอนโครงการ ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการเลือกหัวข้อโครงการ ขั้นการวางแผนในการทำโครงการ ขั้นการลงมือทำโครงการ ขั้นการเขียนรายงานโครงการ และขั้นการนำเสนอโครงการ นักเรียนสามารถทำโครงการ นักเรียนสามารถทำโครงการได้ตามวิธีการและขั้นตอนของการทำโครงการ โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ได้ทำโครงการพระมหาชนก เรื่อง น้ำมันชูชีพ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ได้ทำโครงการเรื่อง คำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ได้ทำโครงการเรื่อง ผจญภัยในมหาสมุทร ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและมีความสุข จากผลการศึกษาจะเห็นว่า การนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นทางการมีขั้นตอนและวิธีการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำมาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเกิดผลดีต่อผู้เรียนและการศึกษาของชาติต่อไป

สมศักดิ์ จีเพ็ชร (๒๕๖๒: บทคัดย่อ) การนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงด้านกระบวนการสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงมีการปฏิบัติมากที่สุด โดยมีผลการปฏิบัติตามขั้นตอน คือการเตรียมการมีการปฏิบัติในระดับมาก การประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการปฏิบัติมากที่สุด การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาที่มีการปฏิบัติมากที่สุด การให้คำชี้แนะและสร้างขวัญกำลังใจมากที่สุด การติดตามผลมีการปฏิบัติมากที่สุด ผู้นิเทศมีทักษะในการนิเทศมาก ผู้นิเทศมีเทคนิคการให้คำชี้แนะในระดับมากที่สุด ผู้นิเทศมีบทบาทในการให้การนิเทศมากที่สุด จากการสังเกตติดตาม ผลจากการนิเทศ ด้านปัจจัย ผู้รับการนิเทศมีการพัฒนาตนเองทั้งความรู้ ทักษะการสอน และบุคลิกภาพ มีแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนการสอน การดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการพัฒนาทักษะ และความรู้การอ่านการเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ ด้านการประเมินผลผู้เรียนมีการประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ด้านผลที่เกิดขึ้นผู้รับการนิเทศทุกคนได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พัฒนานวัตกรรม และมีรายงานการวิจัยในชั้นเรียน นักเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นในระดับมาก ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง นำความรู้ และปัญหามาร่วมกันวิเคราะห์ และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาได้ ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนจนบรรลุเป้าหมาย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วนักวิจัยได้ศึกษาสภาพและปัญหา ความต้องการ การดำเนินงาน ตลอดจนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน โดยศึกษาจากทัศนะของครูผู้สอน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น มีการวางแผน วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา ติดตามประเมินผล และแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพ ครูมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

ส่วนที่ 3

แนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

กระบวนการนิเทศการศึกษาในระดับสถานศึกษา คือ การนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน และครูได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนภายในชั้นเรียน ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นกระบวนการประกันคุณภาพของโรงเรียนว่า โรงเรียนสามารถบริหารจัดการภายในโรงเรียนจนถึง เป้าหมายสุดท้าย นั่นคือคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานหลักสูตรและเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดกระบวนการการนิเทศภายในโดยอ้างอิงจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีของกระบวนการนิเทศภายในเป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ ขั้นตอนการนิเทศภายในโรงเรียนนำเกลี้ยงวิทยา ปีการศึกษา ๒๕๖๘

ขั้นที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ เป็นการกำหนดปัญหาและความต้องการในแก้ปัญหาหรือพัฒนา ดังนี้

- ๑) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนการดำเนินงาน
- ๒) การแลกเปลี่ยนระดมความคิด วิเคราะห์เพื่อหาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการในการพัฒนาตามบริบทของหน่วยงาน
- ๓) การจัดลำดับปัญหาและเลือกปัญหาที่เป็นความจำเป็นหรือต้องการในลำดับเร่งด่วน หรือลำดับที่เห็นที่สำคัญที่สุด
- ๔) การสร้างการรับรู้ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุม การสัมมนา เป็นต้น เพื่อสร้างวิสัยทัศน์หรือสร้างเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงาน

ขั้นที่ ๒ การวางแผนการนิเทศ เป็นการนำปัญหาและความต้องการ กำหนดรายละเอียดของกิจกรรมในการจัดทำแผนนิเทศ ดังนี้

- ๑) กำหนดแนวทาง/วิธีการการพัฒนาที่หลากหลายตามปัญหาที่เกิดขึ้นตามความต้องการ และจำเป็นต้องมีการใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูและการพัฒนา ผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- ๒) เลือกแนวทาง/วิธีการในการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- ๓) วางแผนการดำเนินงานพัฒนา ดังนี้
  - ๓.๑) การประชุมเตรียมการนิเทศ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน
  - ๓.๒) สร้างคณะนิเทศ เป็นทีมงานในการนิเทศร่วมกัน
  - ๓.๓) กำหนดประเด็นการนิเทศ เป็นการกำหนดเนื้อหาที่จะนิเทศ
  - ๓.๔) กำหนดระยะเวลาในการนิเทศ โดยกำหนดระยะเวลาในการนิเทศที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาและการพัฒนา
  - ๓.๕) กำหนดวิธีการนิเทศและกิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาและความต้องการ เช่น การประชุมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสังเกตชั้นเรียน

การสาธิต การบันทึกวิดีโอ และการถ่ายภาพ การสัมภาษณ์ การโค้ช (Coaching) และระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) รวมไปถึงการใช้สื่อเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของครูผู้สอนและผู้เรียน เช่น การใช้คลิปวิดีโอ Clip Video การใช้สื่อออนไลน์ Google Meet, YouTube, Facebook เป็นต้น

- ๔) จัดทำแผนนิเทศ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนการดำเนินการ กิจกรรมสำคัญ ปฏิทินการปฏิบัติงาน ทรัพยากรที่ต้องการ เครื่องมือนิเทศ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขั้นที่ ๓ การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ สื่อและเครื่องมือนิเทศเป็นสิ่งที่ จะช่วยให้การนิเทศมี ประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นสิ่งที่ จะช่วยเก็บรายละเอียดที่ผู้รับการนิเทศไม่สามารถแสดงออกมาได้ และสามารถเก็บข้อมูลนำมาเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและสิ่ง ที่ทำให้มีความเข้าใจ ตรงกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยในขั้นนี้มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ

- ๑) สร้างสื่อการนิเทศที่ทำให้การนิเทศบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น วิธีการนิเทศ ทักษะ การนิเทศ เทคนิค การนิเทศ หรือการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน
- ๒) สร้างเครื่องมือการนิเทศเพื่อเก็บข้อมูลเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนา
- ๓) ตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงานซึ่งเป็น เครื่องมือที่มีคุณภาพ ใช้ง่าย สามารถเก็บข้อมูลที่ตอบประเด็นปัญหาความต้องการ
- ๔) และเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ขั้นที่ ๔ การปฏิบัติการนิเทศ ดำเนินการนิเทศตามวิธีการการนิเทศและตารางการนิเทศที่กำหนดโดยมี กิจกรรมที่สำคัญ คือ

- ๑) ประชุมเตรียมการก่อนการนิเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจของผู้นิเทศ ให้การนิเทศเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ
- ๒) นิเทศตามขั้นตอน ระยะเวลา และใช้เครื่องมือตามที่กำหนด
- ๓) การสะท้อนผลการนิเทศ
- ๔) ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานนั้น

ขั้นที่ ๕ การประเมินผลและรายงานผล โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ

- ๑) ประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงาน เช่น การดำเนินงานของผู้รับการนิเทศเพื่อนำผลไป ปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน
- ๒) ประเมินผลการนิเทศเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติการนิเทศตามระยะเวลาที่ต้องการในการนำผลไปใช้ ในการพัฒนา หรือในแต่ละปีการศึกษา
- ๓) รายงานผลการนิเทศต่อผู้เกี่ยวข้อง
- ๔) นำผลการนิเทศที่เป็นปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะไปพัฒนาการนิเทศในครั้งต่อไป หรือในปี การศึกษาต่อไป

แผนภาพกระบวนการนิเทศภายใน

ภาพที่ ๕ แสดงแผนภาพกระบวนการนิเทศภายใน

๓.๒ ขั้นตอนการนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ปีการศึกษา ๒๕๖๘

โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้รูปแบบ “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision) ด้วยกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC)” ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาครูโดยใช้การสะท้อนคิดรอบด้าน จากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร เพื่อนครู นักเรียน และตนเอง ควบคู่กับกระบวนการ PLC ที่ครูได้เรียนรู้ร่วมกันในเชิงวิชาชีพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจ

- ๑) ชี้แจงแนวทาง “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision)” ให้ครูทุกคนเข้าใจผ่านประชุมด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
- ๒) อธิบายบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศภายใน ดังนี้
  - ผู้บริหาร:** เป็นผู้นิเทศบุคลากรภายในโรงเรียน และสนับสนุนการจัดระบบและทรัพยากร
  - ครู:** ผู้เรียนรู้ร่วมกัน เปิดใจสะท้อนตนเองและร่วมพัฒนาผู้อื่น
  - เพื่อนครู:** ทำหน้าที่โค้ช เพื่อนช่วยคิด ไม่ใช่ผู้ตรวจสอบ
  - นักเรียน:** มีส่วนร่วมในกระบวนการสะท้อนความคิดเห็นในลักษณะเชิงสร้างสรรค์
- ๓) จัดตั้ง “กลุ่มนิเทศร่วมคิด” แบ่งตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้คณะครูช่วยกันสังเกตและสะท้อนผลจากการนิเทศภายใน

- ๔) พัฒนาเครื่องมือในการนิเทศภายในด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสะท้อนผลการพัฒนาครูอย่างรอบด้าน เป็นการขับเคลื่อนการเรียนรู้ของครูแบบทันสมัย โดยเน้นความสอดคล้องกับแนวคิด “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision)” และการดำเนินงานแบบ PLC ดังนี้
- ๑) **แบบสะท้อนจากตนเองของครู** แบบประเมินตนเองของครู เพื่อให้ครูวิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา วิธีสอน และความรู้สึกต่อบทบาทตน และการใช้คำถามปลายเปิด เช่น การเขียนเป้าหมายการพัฒนา, เทคนิคการสอนที่ใช้, สิ่งที่ยากเปลี่ยนแปลงหรือทดลองใหม่
  - ๒) **แบบสะท้อนจากผู้บริหารสถานศึกษา** เป็นเครื่องมือแบบประเมินผลที่ใช้โดยผู้บริหาร เพื่อสังเกตการสอนหรือพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ และให้มีข้อเสนอแนะแบบ “โค้ช” ในเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้หลัก “๒ สิ่งที่ทำได้ดี และ ๑ ข้อเสนอเพื่อพัฒนายิ่งขึ้น”
  - ๓) **แบบสะท้อนจากครูภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้** แบบสังเกตหรือแบบประเมินที่ใช้โดย “เพื่อนครู” หรือครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน ที่เข้าร่วมสังเกตการสอน เพื่อให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ โดยใช้หลัก “๒ สิ่งที่ทำได้ดี และ ๑ ข้อเสนอเพื่อพัฒนายิ่งขึ้น”
  - ๔) **แบบสะท้อนจากนักเรียน** เครื่องมือที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนของครู เพื่อให้เข้าใจว่าผู้เรียนรับรู้หรือรู้สึกอย่างไรกับการเรียนรู้ที่ครูจัดให้ โดยสร้างแบบประเมินแบบมาตร (rating scale) ง่าย ๆ เช่น ความเข้าใจในบทเรียน ความสนุกในการเรียน ความกล้าแสดงออก และมีการใช้คำถามปลายเปิด เช่น “สิ่งนี้นักเรียนชอบมากที่สุดในการเรียนวันนี้คืออะไร” หรือ “นักเรียนอยากให้ครูปรับปรุง/เพิ่มเติมอะไร”
  - ๕) **แบบบันทึกการประชุม PLC** ใช้บันทึกสาระสำคัญในการแลกเปลี่ยน เช่น ปัญหาการสอน เทคนิคที่ลองใช้ และข้อค้นพบใหม่ ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาโรงเรียน
  - ๖) **แบบประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการนิเทศภายใน** เพื่อใช้เป็นข้อมูลสะท้อนกลับแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบการนิเทศ ในการพิจารณาว่ากระบวนการนิเทศมีส่วนช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

ขั้นตอนที่ ๒ นิเทศภายในและสะท้อนผลแบบมีส่วนร่วมหลากหลายมิติ (๓๖๐° Supervision)

นิเทศในชั้นเรียนเน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และสร้างโอกาสสะท้อนคิด ด้วยการใช้อุปกรณ์จากแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ครูได้รับการสะท้อนกลับ (Feedback) อย่างรอบด้าน จากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งจากภายในตนเองและจากบุคคลรอบข้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างลึกซึ้งและมีความยั่งยืน โดยมีกิจกรรมและรายละเอียด ดังนี้

- ๑) **การนิเทศโดยผู้บริหารสถานศึกษา** ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าดำเนินการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครู โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจ ให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริมการพัฒนาในเชิงบวก มิใช่มุ่งเน้นการจับผิด โดยใช้เกณฑ์ที่สะท้อนถึงบรรยากาศของชั้นเรียน ระดับความมีส่วนร่วมของผู้เรียน ตลอดจนความสอดคล้องของการจัดการเรียนรู้กับแผนการสอนที่กำหนดไว้

- ๒) การนิเทศโดยเพื่อนครู เป็นกระบวนการที่เพื่อนครูเข้าร่วมสังเกตการสอนหรือร่วมวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายเพื่อสะท้อนแนวปฏิบัติทางวิชาชีพร่วมกันในลักษณะเน้น “การชวนคิด” ผ่านการตั้งคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับคุณภาพของบทเรียน วิธีการสื่อสารกับผู้เรียน และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง
- ๓) ครูสะท้อนตนเอง ครูทำแบบสะท้อนตนเอง เพื่อให้ครูวิเคราะห์ตนเองมากขึ้น
- ๔) การสะท้อนจากผู้เรียน เป็นกระบวนการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับช่วงวัย โดยอาจใช้แบบสอบถามสั้น ๆ ที่ไม่ระบุชื่อ เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป ทั้งนี้ ครูควรสร้างบรรยากาศที่ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการ “เสียงของเรามีคุณค่า” และได้รับการรับฟังอย่างจริงจัง โดยปราศจากการตัดสินหรือผลกระทบในเชิงลบ

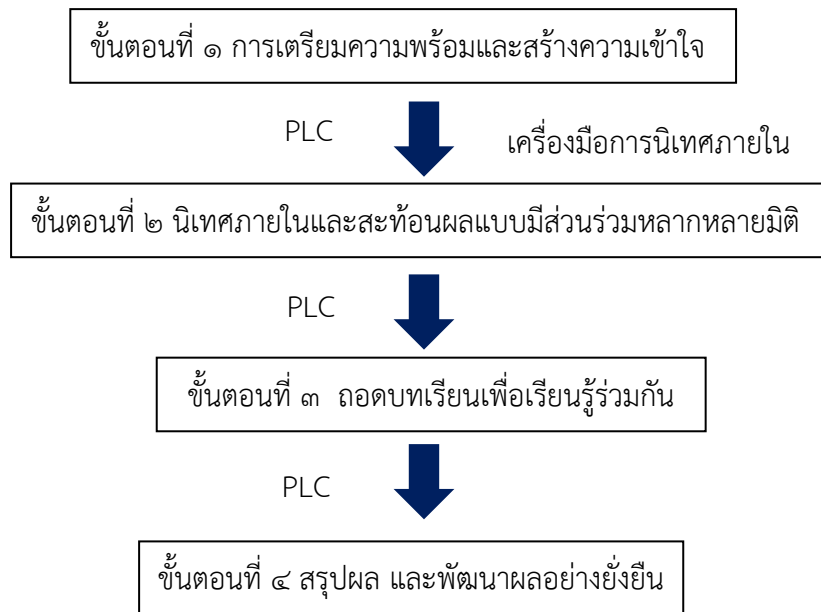
ขั้นตอนที่ ๓ ถอดบทเรียนเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน

- ๑) จัดวงการประชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อหารือปัญหา สะท้อนการเรียนรู้ และออกแบบแผนแก้ไขร่วมกัน
- ๒) ครูร่วมกันนำผลการสะท้อนหรือข้อเสนอแนะที่ได้จากการนิเทศมารวบรวมและวิเคราะห์ โดยใช้ผลการสะท้อนจากหลากหลายมิติ (๓๖๐° Feedback) เป็นข้อมูลประกอบในการถอดบทเรียนร่วมกัน ทั้งในระดับรายบุคคลและรายกลุ่ม รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้หรือพัฒนาวิธีการสอนในครั้งต่อไป เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ขั้นตอนที่ ๔ สรุปผล และพัฒนาผลอย่างยั่งยืน

- ๑) วิเคราะห์ผลสะท้อนตลอดภาคเรียนผ่านกระบวนการ PLC และจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศของครูรายบุคคล และภาพรวมโรงเรียน
- ๒) ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศ (ครู ผู้บริหาร นักเรียน) เพื่อนำไปใช้ข้อมูลไปประกอบการปรับกระบวนการ PLC และการนิเทศในรอบต่อไป
- ๓) สังเคราะห์ Best Practice เพื่อยื่นเข้าประกวด หรือเผยแพร่ในเวทีวิชาการ

การนิเทศภายในรูปแบบ “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision) ด้วยกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC)”
ของโรงเรียนน้ำเกลือวิทยา ปีการศึกษา ๒๕๖๘

ภาพที่ ๖ แสดงแผนภาพกระบวนการนิเทศภายในโดยใช้รูปแบบ “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision) ด้วยกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC)”

ส่วนที่ ๔

แนวทางการประเมินผลการนิเทศ

โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยาได้กำหนดแนวทางการประเมินผลการนิเทศภายใน เพื่อให้การนิเทศภายในโดยใช้แนวทาง “นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision) ด้วยกระบวนการโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC)” มีประสิทธิภาพและสามารถสะท้อนผลการพัฒนาครูได้อย่างแท้จริง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ จุดเน้นการนิเทศและตัวชี้วัดการนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยาได้กำหนดจุดเน้นการนิเทศ และตัวชี้วัดการนิเทศภายใน เพื่อให้การนิเทศภายในเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย ชัดเจน และสามารถติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

๔.๑.๑ จุดเน้นการนิเทศภายใน ปีการศึกษา ๒๕๖๘

๑) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ครูมีการจัดทำหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ส่งเสริมการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการลงมือปฏิบัติจริง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในบทบาทที่หลากหลาย
- นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑

๒) การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอน

- ส่งเสริมให้ครูเลือกใช้สื่อ/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบทเรียน
- พัฒนาทักษะการใช้ดิจิทัลเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครู

๓) การวัดและประเมินผลที่หลากหลายและเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้

- การใช้เครื่องมือวัดที่เหมาะสม มีความเชื่อมั่นและเที่ยงตรง
- การใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

๔) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

- ครูสามารถวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อนของผู้เรียนและนำไปปรับแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม
- การดำเนินกิจกรรมเสริม/แก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ เช่น ชุมนุมตัวเข้ม, โครงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์รายรายวิชา
- โรงเรียนและครูมีข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่างๆ เช่น O-NET ผลการประเมินระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา เป็นต้น

๕) การพัฒนาตนเองของครูผ่านการสะท้อนคิดแบบรอบด้าน (๓๖๐° Reflective Supervision)

- การนิเทศภายในที่เน้นการสะท้อนตนเองจากผู้เรียน เพื่อนครู และผู้บริหาร
- การนำข้อมูลที่ได้ไปปรับแผนการสอนหรือพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

๖) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

- ครูมีการจัดวง PLC อย่างสม่ำเสมอ
- มีการแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนร่วมกันอย่างมีคุณภาพ

๔.๒ ตัวชี้วัดการนิเทศภายใน ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แสดงตัวชี้วัดการนิเทศภายใน

ประเด็น/จุดเน้น	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
๑. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	- ร้อยละของครูที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน - ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้
๒. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	- ร้อยละของครูที่ใช้เทคโนโลยี/สื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสมในแผนการจัดการเรียนรู้ - จำนวนสื่อ/นวัตกรรมที่ครูพัฒนาขึ้นระหว่างภาคเรียน
๓. การวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ	- ร้อยละของครูที่ใช้เครื่องมือวัดผลหลากหลายและเหมาะสม - จำนวนครั้งที่ครูใช้ผลการประเมินเพื่อปรับการสอน
๔. การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	- ร้อยละของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา - จำนวนกิจกรรมพัฒนาผลสัมฤทธิ์ที่จัดขึ้นภายในภาคเรียน
๕. การสะท้อนตนเองอย่างรอบด้าน	- ระดับความตระหนักรู้ในการพัฒนาตนตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ
๖. การดำเนินกิจกรรม PLC อย่างมีคุณภาพ	- ร้อยละของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ดำเนิน PLC อย่างต่อเนื่องทุกเดือน

๔.๓ การประเมินตามตัวชี้วัดผลลัพธ์ของครู

- ๑) การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมการสอนของครู (เช่น วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับผลลัพธ์)
- ๒) ความสามารถในการสะท้อนคิดตนเองและการรับข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง
- ๓) การปรับแผนการจัดการเรียนรู้และวิธีการสอนจากข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๔.๔. การประเมินตามความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การประเมินความพึงพอใจของครูที่ได้รับการนิเทศ ทั้งด้านกระบวนการนิเทศ บรรยากาศ วิธีการให้ข้อเสนอแนะ และความรู้สึกต่อการพัฒนา

๔.๕ การประเมินโดยใช้ข้อมูลจากเครื่องมือ

- ๑) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสะท้อนตนเองของครู
- ๒) การสังเคราะห์ผลสะท้อนจากผู้บริหาร เพื่อนครู และนักเรียน
- ๓) ตรวจสอบคุณภาพและความต่อเนื่องของข้อมูลที่บันทึกผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

๔.๖ การประเมินคุณภาพของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

- ๑) ความสม่ำเสมอของการดำเนินการ PLC (ความถี่ ความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วม)
- ๒) คุณภาพของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม (ประเด็นที่ถอดบทเรียนได้ วิธีการนำข้อค้นพบไปปรับใช้)
- ๓) การพัฒนาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จากผลการนิเทศ

๔.๖ การรายงานผลและนำผลไปใช้

- ๑) สรุปผลรายบุคคลและรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนำไปวางแผนพัฒนาต่อ
- ๒) ใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงกระบวนการนิเทศรอบถัดไป

- ก) จัดทำรายงานผลการนิเทศภายในในระดับสถานศึกษา และนำเสนอในเวที PLC ของโรงเรียน หรือระดับเขตพื้นที่การศึกษา

๔.๗ ปฏิทินการนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๘

โดยใช้รูปแบบ“นิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision) ร่วมกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)” ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ การนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๘

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	วิธีการ/ขั้นตอนการนิเทศภายใน	ระยะเวลา	เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการประเมินผล
ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจ	สร้างความเข้าใจในแนวคิดนิเทศแบบมีส่วนร่วมทุกทิศทาง เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างรอบด้าน (๓๖๐ Reflective Supervision) และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)	๑. ประชุม PLC เพื่อชี้แจงแนวทางและบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง ๒. จัดตั้งกลุ่มนิเทศร่วมคิดรายกลุ่มสาระ ๓. อบรมการใช้เครื่องมือดิจิทัล	ภาคเรียนที่ ๑ ๒๐ พ.ค.-๑๐ มิ.ย. ๖๘ ภาคเรียนที่ ๒ ๑ พ.ย.-๑๕ พ.ย. ๖๘	PowerPoint, คู่มือนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา	ผู้บริหาร, คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา	ตรวจสอบความเข้าใจในที่ประชุม
ขั้นตอนที่ ๒ นิเทศภายในและสะท้อนผลแบบมีส่วนร่วมหลากหลายมิติ	สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้จากหลากหลายมิติ	๑. ดำเนินการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน ๒. นิเทศในชั้นเรียนโดยผู้บริหารและเพื่อนครู ๓. ครูสะท้อนตนเองและผู้บริหาร ครูและนักเรียนสะท้อนความคิดเห็น ๔. สรุปและบันทึกผล	ภาคเรียนที่ ๑ ๑๑ มิ.ย.-๒๐ ส.ค. ๖๘ ภาคเรียนที่ ๒ ๑๖ พ.ย.-๓๑ ธ.ค. ๖๘	แบบสะท้อนตนเองของครู, แบบสะท้อนจากผู้บริหาร, แบบสะท้อนจากเพื่อนครู, แบบสะท้อนจากนักเรียน	ผู้บริหาร, คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา, นักเรียน	การตรวจแบบฟอร์มสะท้อน, บันทึกการนิเทศ, การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ ๓ ถอดบทเรียนเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน	สร้างกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนา ร่วมกัน	๑. ประชุมกลุ่ม PLC เพื่อวิเคราะห์ผลสะท้อน ๒. ถอดบทเรียนเพื่อหา Best Practice และจัดทำข้อเสนอแนะ	ภาคเรียนที่ ๑ ๒๑ ส.ค.-๑๐ ก.ย. ๖๘ ภาคเรียนที่ ๒ ๑ ม.ค.-๒๐ ม.ค. ๖๘	แบบบันทึกกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)	ผู้บริหาร, คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา	แบบบันทึกการประชุม, ความถี่การจัด PLC, ข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดี

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	วิธีการ/ขั้นตอนการนิเทศภายใน	ระยะเวลา	เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการประเมินผล
ขั้นตอนที่ ๔ สรุปผล และพัฒนาผลอย่างยั่งยืน	รายงานผลและใช้ผลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	๑. วิเคราะห์ภาพรวมผลสะท้อนทั้งภาคเรียน ๒. ประเมินความพึงพอใจต่อการนิเทศ ๓. สังเคราะห์หา Best Practice	ภาคเรียนที่ ๑ ๑๑ ก.ย.-๓๐ ก.ย. ๖๘ ภาคเรียนที่ ๒ ๒๑ ม.ค.-๑ มี.ค. ๖๘	แบบรายงานการนิเทศภายใน, แบบประเมินความพึงพอใจ	ผู้บริหาร, ครูผู้รับผิดชอบนิเทศ	รายงานสรุปผลการนิเทศ, การเผยแพร่ผลงาน Best Practice (ถ้ามี)

หมายเหตุ ** กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม **

บทที่ ๕

การรายงานผลการนิเทศ

การรายงานผลเป็นขั้นตอนเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามแผนการนิเทศจะต้องมีการสรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยใช้รูปแบบการรายงาน การประเมินผลโครงการหรือการวิจัย ในบทนี้ได้นำเสนอตัวอย่างการเขียนรายงาน ๒ รูปแบบ คือ

๑. การรายงานการนิเทศ
๒. การรายงานการประเมินผลโครงการ

๕.๑ การรายงานการนิเทศ

ส่วนประกอบของรายงานที่สำคัญมี ๓ ส่วน คือ หมดหน้าเรื่อง หมดเนื้อเรื่อง และหมดอ้างอิง

๑. หมดหน้าเรื่อง หรือส่วนหน้า ประกอบด้วย

- ๑.๑ ปกหน้า หรือปกนอก คือ ส่วนที่อยู่หน้าสุด หรือนอกสุดของเล่ม
- ๑.๒ ปกใน เป็นใบรองปกอยู่ต่อจากปกนอก
- ๑.๓ คำนำ เป็นการเขียนสรุปกรอบของการทำงาน/โครงการ ผลงานทางวิชาอย่างย่อๆและกล่าวขอบคุณผู้เกี่ยวข้องที่ช่วยให้งานสำเร็จ
- ๑.๔ สารบัญ เป็นดัชนีบอกการเรียนรู้ลำดับเนื้อเรื่อง สารบัญ ภาพประกอบ

๒. หมดอ้างอิง หรือส่วนหลัง ประกอบด้วย

- ๒.๑ บรรณานุกรม เป็นการเขียนลำดับรายชื่อ เอกสารตำรา สื่อ วัสดุอ้างอิง หรือศึกษาค้นคว้าในการจัดทำงาน/โครงการ และผลงานวิชาการนี้
- ๒.๒ ภาคผนวก เป็นข้อมูลเฉพาะเจาะจง เพื่อขยายหรือเป็นส่วนประกอบที่ช่วยให้เข้าใจ ส่วนเนื้อหา มากยิ่งขึ้น อันเป็นส่วนที่ไม่สมควรจะนำไปใช้ในหมดเนื้อเรื่อง เพราะอาจจะดูรุงรังเกินไป

๓. หมดเนื้อเรื่อง หรือส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

- ๓.๑ บทที่ ๑ บทนำ
- ๓.๒ บทที่ ๒ เอกสารและหลักวิชาที่เกี่ยวข้อง
- ๓.๓ บทที่ ๓ วิธีการดำเนินงาน
- ๓.๔ บทที่ ๔ ผลการดำเนินงาน
- ๓.๕ บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ ๑ บทนำ กล่าวถึง ความนำ การกำหนดปัญหา จุดประสงค์ในการนิเทศ นิยามศัพท์เฉพาะขอบเขตของการนิเทศ

บทที่ ๒ เอกสารและหลักวิชาการที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง แนวคิด หลักการ หรือทฤษฎีที่นำมาสู่รูปแบบหรือวิธีการนิเทศนั้นๆ โดยอ้างอิงเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๓ วิธีการดำเนินงาน เป็นการบรรยายให้เห็นภาพตั้งแต่การเริ่มต้นดำเนินงานนิเทศจนเสร็จการนิเทศ อาจเขียนเป็นขั้นตอน เช่น การหาความต้องการจำเป็นในการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ การเตรียมการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ และการประเมินผลและปรับปรุง

บทที่ ๔ ผลการดำเนินงาน เป็นการรายงานผลการนิเทศตามจุดประสงค์ของการนิเทศผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้สื่อ นิเทศ หรือผลการประเมินการนิเทศวิชา/งาน นั้นๆ ว่ามีผลเกิดขึ้นตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปผลการดำเนินงานนิเทศทุกชั้นตอน มีการ
อภิปรายผลการสรุปนั้น พร้อมให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการนิเทศต่อไป

ภาคผนวก

- แบบสะท้อนตนเองของครูผู้รับนิเทศ
- แบบสะท้อนจากผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสะท้อนจากครูภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้
- แบบประเมินการส่งเอกสารธุรการในชั้นเรียน
- แบบสะท้อนจากนักเรียน

แบบสะท้อนตนเองของครูผู้รับนิเทศ

คำชี้แจง: พิจารณารายการประเมินและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในระดับความคิดเห็นที่ตรงกับสภาพการปฏิบัติงานของตนเองมากที่สุดจากระดับ ๕ = มากที่สุด, ๔ = มาก, ๓ = ปานกลาง, ๒ = น้อย, และ ๑ = น้อยที่สุดเลือก ระดับ

ส่วนที่ ๑ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับนิเทศ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ฉันวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร					
๒	ฉันสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
๓	ฉันใช้สื่อ เทคโนโลยี หรือแหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและเหมาะสม					
๔	ฉันสามารถบริหารจัดการชั้นเรียนให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างทั่วถึง					
๕	ฉันใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้					
๖	ฉันเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และแสดงออกตามศักยภาพ					
๗	ฉันสามารถสะท้อนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของตนเองอยู่เสมอ					
๘	ฉันพร้อมรับฟังข้อเสนอแนะจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร และนักเรียนเพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนา					
๙	ฉันสามารถใช้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการพัฒนาการสอนรอบต่อไป					
๑๐	ฉันมีความรู้สึกเชิงบวกและแรงจูงใจที่ดีต่อวิชาชีพครู					
รวมคะแนน						
รวมทั้งหมด						

ส่วนที่ ๒ สะท้อนความคิด

คำชี้แจง: โปรดสะท้อนความคิดของท่านในประเด็นต่อไปนี้ เพื่อใช้ประกอบการพัฒนาตนเองและแผนการสอนในอนาคต

๑. สิ่งที่ได้ดี

.....

.....

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนา

.....

.....

แบบสะท้อนจากผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสะท้อนจากครูภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้

คำชี้แจง: พิจารณารายการประเมินและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในระดับความคิดเห็นที่ตรงกับการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับนิเทศ ทั้งหมด ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ แผนการจัดการเรียนรู้ ด้านที่ ๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านที่ ๓ การใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนรู้ และด้านที่ ๔ การจัดบรรยากาศและการบริหารชั้นเรียน โดยเกณฑ์การประเมินดังนี้ ๕ = มากที่สุด , ๔ = มาก , ๓ = ปานกลาง , ๒ = น้อย , ๑ = น้อยที่สุด

ส่วนที่ ๑ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับนิเทศ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	๕	๔	๓	๒	๑
ส่วนที่ ๑ แผนการจัดการเรียนรู้					
๑.๑ แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน ถูกต้อง					
๑.๒ กิจกรรมเน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์					
๑.๓ วิธีการวัด ประเมินผล สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่ออกแบบไว้					
ส่วนที่ ๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
๒.๑ จัดกิจกรรมสอดคล้องกับตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้					
๒.๒ จัดกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้					
๒.๓ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง					
๒.๔ จัดกิจกรรมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะต่างๆ					
๒.๕ ใช้เทคนิคการตั้งคำถาม นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น					
๒.๖ ใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสม และตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน					
๒.๗ มีการเสริมแรงตลอดกิจกรรมการเรียนรู้					
๒.๘ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
๒.๙ ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนระหว่างเรียนอย่างต่อเนื่อง					
ส่วนที่ ๓ การใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนรู้					
๓.๑ สื่อ เทคโนโลยี สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้					
๓.๒ สื่อการสอนเหมาะสม กระตุ้นความสนใจ					
ส่วนที่ ๔ การจัดบรรยากาศและการบริหารชั้นเรียน					
๔.๑ จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอน					
๔.๒ กระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ					
๔.๓ ครูให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาแก่ผู้เรียน					
๔.๔ ใช้เทคนิคที่หลากหลายและเหมาะสมในการควบคุมชั้นเรียน					
ส่วนที่ ๕ การประเมินผล					
๕.๑ วิธีการประเมินผลเหมาะสม					
๕.๒ วิธีการประเมินผลตรงตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้					
รวมคะแนน					
รวมทั้งหมด					

ส่วนที่ ๒ สะท้อนความคิด

คำชี้แจง โปรดสะท้อนความคิดของท่านในประเด็นต่อไปนี้

๑. สิ่งที่ได้ทำได้ดี

.....

.....

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนา

.....

.....

ส่วนที่ ๓ แบบประเมินการส่งเอกสารธุรการในชั้นเรียน

คำชี้แจง: พิจารณาเอกสารตามรายการที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพการดำเนินงานจริง โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินเป็น “มี” หรือ “ไม่มี” เพื่อสะท้อนความครบถ้วนของเอกสาร

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการนิเทศ		หมายเหตุ
		มี	ไม่มี	
๑	แบบวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด			
๒	แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับข้อสอบ O-net หรือ PISA ตามธรรมชาติของรายวิชา หรือการเชื่อมโยงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
๓	สมุดนิเทศรายบุคคล			
๔	แบบบันทึกข้อมูลคะแนนหรือแบบประเมินนักเรียนรายบุคคล			
๕	ทะเบียนการใช้สื่อ/นวัตกรรมการเรียนการสอน หรือ QR code แสดงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์			

ลงชื่อ.....กรรมการประเมิน
(.....)

แบบสะท้อนจากนักเรียน

คำชี้แจง: พิจารณารายการประเมินและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในระดับความคิดเห็นที่ตรงกับการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่สุด จากระดับ ๕ = มากที่สุด, ๔ = มาก, ๓ = ปานกลาง, ๒ = น้อย, และ ๑ = น้อยที่สุดเลือกระดับ ส่วนที่ ๑ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับนิเทศ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน					
๒	ความสนุก/น่าสนใจของบทเรียน					
๓	โอกาสในการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน					
๔	ความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้					
รวมคะแนน						
รวมทั้งหมด						

ส่วนที่ ๒ สะท้อนความคิด

คำชี้แจง โปรดสะท้อนความคิดของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนในประเด็นต่อไปนี้

๑. สิ่งที่นักเรียนชอบมากที่สุดในการเรียนวันนี้คืออะไร

.....

.....

๒. นักเรียนอยากให้ครูผู้สอนเพิ่มเติมสิ่งใดในการเรียนครั้งต่อไป

.....

.....

โรงเรียน งามาเกลี้ยงวิทยา